

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Sanskrit) (Semester - I) (New) (NEP CBCS) Examination:
March/April-2024
वेदवाङ्मय (230120101)**

Day & Date: Friday, 10-05-2024
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्यं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत।
योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

12

- 1) त्रयी इति — अपरं नाम?

अ) पुराणानाम्।	ब) वेदानाम्।
क) दर्शननाम्।	ड) वेदाङ्गानाम्।
- 2) पञ्चमहाभूतानां श्रेष्ठकनिष्ठभावः छान्दोग्यस्य — अध्याये अस्ति।

अ) 2	ब) 6
क) 7	ड) 8
- 3) एकेन — सर्वं विज्ञातं भवति।

अ) विज्ञातं	ब) विज्ञाताय
क) विज्ञातेन	ड) विज्ञातात्
- 4) शिक्षा वेदस्य — अस्ति।

अ) घ्राणम्	ब) चक्षुः
क) क्षोत्रम्	ड) त्वक्
- 5) कल्पः — उच्यते वेदनाम्?

अ) हस्तः	ब) पादः
क) मुखम्	ड) चक्षुः
- 6) त्रिशिखोपनिषद् — विषयिणी वर्तते।

अ) योग	ब) न्याय
क) सांख्य	ड) वेदान्त
- 7) अधोलिखितेषु — शैवोपनिषद् वर्तते।

अ) आत्मोपनिषद्	ब) नारायणोपनिषद्
क) जाबाल्युपनिषद्	ड) कठोपनिषद्
- 8) मनसः पोषणनिरूपणं छान्दोग्यस्य — अध्याये अस्ति।

अ) 2	ब) 6
क) 7	ड) 8

- 9) कठोपनिषत् ——— वेदेन सम्बन्धा अस्ति?
 अ) कृष्णयजुर्वेदेन ब) सामवेदेन
 क) शुक्लयजुर्वेदेन ड) यापैकी नाही
- 10) जैकोबीमतानुसारम् वेदानां रचनाकाल ——— अस्ति?
 अ) ई. पू. 4500 तः ई. पू. 2500 ब) ई. पू. 6000
 क) ई. पू. 1200 ड) ई. पू. 200
- 11) छान्दोग्योपनिषद् ——— वेदेन संबन्धा?
 अ) शुक्लयजुर्वेदेन ब) सामवेदेन
 क) अथर्ववेदेन ड) ऋग्वेदेन
- 12) वाचां नामापेक्षया श्रेष्ठत्वं छान्दोग्यस्य ——— अध्याये अस्ति।
 अ) 2 ब) 6
 क) 7 ड) 8

प्र.2 टिप्पणीं लिखत। केवलं 4

12

टीपा लिहा. फक्त 4

- अ) न्यग्रोधदृष्टान्तः
 ब) लवणदृष्टान्तः
 क) मनः
 ड) बलस्य माहात्म्यम्
 इ) उपनिषद्
 ई) नारदमुनिः

प्र.3 द्वयोः प्रश्नयोः समाधानं कुरुत।

12

कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- अ) सदेव सौम्यमिदमग्रमासीत्
 ब) अन्नमशितं त्रेधा विधीयते।
 क) मनो हि लोको मनो हि ब्रह्म मन उपास्वेति।
 ड) चित्तं वाव संकल्पात् भूयः।

प्र.4 कश्चन एकः प्रश्नः समाधेयः। कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

12

- अ) षष्ठाध्यायानुसारं व्याघ्रादिदृष्टान्तैः आत्मतत्त्वस्य एकत्वं यथाग्रन्थं निरूपयत।
 ब) सप्तमाध्यायानुसारं पञ्चमहाभूतानां पृथिव्यादिक्रमेण यथाग्रन्थं श्रेष्ठकनिष्ठभावं निरूपयत।

प्र.5 विस्तरेण उत्तरत।

12

तत्त्वमसि वाक्यस्य सोदाहरणं यथाग्रन्थं निरूपणं कुरुत।

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Sanskrit) (Semester - I) (New) (NEP CBCS) Examination:
March/April-2024
पुराण (230120102)**

Day & Date: Monday, 13-05-2024
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत।
योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

12

- 1) गरूडम् ——— भवति
अ) उपपुराणम्
क) औपपुराणम्
ब) महापुराणम्
ड) उपौपपुराणम्
- 2) ब्रह्मवैवर्तपुराणे ——— संख्याकाः प्लोकाः सन्ति?
अ) 18000
क) 50000
ब) 25000
ड) 12000
- 3) अष्टादशपुराणेषु सर्वाधिकश्लोकाः ——— पुराणे सन्ति?
अ) ब्रह्म
क) वामन
ब) स्कन्द
ड) भागवत
- 4) मत्स्यपुराणे ——— वर्णनं भवति।
अ) विष्णोः
क) ब्रह्मणः
ब) शिवस्य
ड) इंद्रस्य
- 5) ब्रह्मपुराणानुसारं पृथिव्याः विस्तारः ——— सहस्रत्रयोजनः उक्तः।
अ) 80
क) 17
ब) 70
ड) 100
- 6) उत्तरेण समुद्रस्य हिमाद्रेश्चैव दक्षिणे। वर्षं तद्भारतं नाम ——— यत्र सन्ततिः।
अ) प्रजा
क) भारती
ब) सात्विका
ड) दैवी
- 7) मेरुपर्वतः ——— द्वीपे स्थितः
अ) जम्बूद्वीपे
क) शाल्मल
ब) प्लक्ष
ड) कुश
- 8) बृहदारण्यकोपनिषदनुसारं पुराण्यस्य रचयिता ——— अस्ति?
अ) ब्रह्मा
क) ईश्वरः
ब) वेदव्यासः
ड) गणेशः

- 9) नर्मदानदी ---- पर्वतात् निर्गता?
 अ) मलयाचल ब) विन्ध्याचल
 क) अरुणाचल ड) सह्याचल
- 10) कूटसाक्षी पक्षपाती अनृतभाषी ---- नरकं याति ।
 अ) महालोभ ब) रौरव
 क) शौकर ड) महाज्वाल
- 11) सूर्यमण्डलम् भूमेः ---- एतावद्दूरे स्थितम् ।
 अ) एकलक्षयोजनम् ब) एकसहस्रत्रयोजनम्
 क) एकयोजनम् ड) दशयोजनम्
- 12) कूर्मपुराणम् ---- इत्युच्यते?
 अ) महापुराणम् ब) उपपुराणम्
 क) औपपुराणम् ड) उपौपपुराणम्

प्र.2 टिप्पणीं लिखत । (केवलं चार)

12

टीपा लिहा. (फक्त चार)

- अ) पुराणे वंशाः
 ब) नरकम्
 क) पुराणे प्रलयः
 ड) मन्वन्तरम्
 इ) जम्बूद्वीपः
 ई) भूलोकः

प्र.3 ससंदर्भम् स्पष्टीकुरुत । (केवलं 2)

12

कोणत्याही दोहोंचे सन्दर्भासह स्पष्टीकरण करा. (फक्त 2)

- अ) मनः प्रीतिकरः स्वर्गो नरकस्तद्विपर्ययः । नरकस्वर्गसंज्ञे वै पापपुण्ये द्विजोत्तमाः ।
 ब) यस्यैषा सकला पृथ्वी फणामणिशिखारूणा । आस्ते कुसुममालेऽव कस्तद्वीर्यं वदिष्यति ।
 क) विस्तार एष कथितः पृथिव्या मुनिसत्तम । सप्ततिस्तु सहस्राणि तदुच्छ्रायोपिकथ्यते ।
 ड) हेतुभूतमशेषस्य प्रकृतिः सा परा द्विजाः अण्डानां तु सहस्राणां सहस्राण्ययुतानि च ।

प्र.4 अधोलिखितयोः एकस्य प्रश्नस्य सविस्तरं व्याख्यां कुरुत?

12

- अ) ब्रह्मपुराणानुसारं प्लक्षशाल्मलकुशद्वीपवर्णनं कुरुत ।
 (ब्रह्मपुराणानुसारं प्लक्ष, शाल्मल व कुश द्वीपांचे वर्णन लिहा.)
 ब) ब्रह्मपुराणानुसारं भारतवर्षवर्णनं नवभेदसहितं नदीसहितं च कारयत ।
 (ब्रह्मपुराणानुसारं 9 भेदांसह भारतवर्षाचे नदी सहित वर्णन करा.)

प्र.5 ब्रह्मपुराणानुसारं सप्त ऊर्ध्वलोकानां वर्णनं कुरुत ।

12

(ब्रह्मपुराणानुसारं 7 ऊर्ध्व लोकांचे वर्णन करा.)

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Sanskrit) (Semester - I) (New) (NEP CBCS) Examination:
March/April-2024
भारतीय दर्शन (230120103)**

Day & Date: Wednesday, 15-05-2024
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्यं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत।
योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

12

- 1) चार्वाकदर्शने ——— प्रमाणम् अस्ति।
अ) अनुमानम्
क) प्रत्यक्षम्
ब) अर्थापत्तिः
ड) शब्द
- 2) शून्यवादः केषाम्?
अ) नैयायिकानाम्
क) बौद्धानाम्
ब) मीमांसकानाम्
ड) आर्हतानाम्
- 3) षट्प्रमाणवादिनः के?
अ) मीमांसकाः
क) वैशेषिकाः
ब) नैयायिकाः
ड) यौगिकाः
- 4) बादरायणाचार्याः ——— दर्शनस्य सूत्रकाराः।
अ) मीमांसा
क) वैशेषिक
ब) उत्तरमीमांसा
ड) योग
- 5) शंकराचार्याः कस्य मतस्य प्रवर्तकाः?
अ) द्वैत
क) द्वैताद्वैत
ब) अद्वैत
ड) शुद्धाद्वैत
- 6) अर्थापत्तिः प्रमाणत्वेन अङ्गीक्रियते ———।
अ) मीमांसकैः
क) यौगिकैः
ब) नैयायिकैः
ड) साङ्ख्यैः
- 7) पूर्वमीमांसानुसारं आत्मनः ——— भवति।
अ) एकत्वम्
क) पंचत्वम्
ब) नानात्वम्
ड) विशिष्टत्वम्
- 8) आस्तिकदर्शनमते परमात्मा ——— परिमाणवान्।
अ) अणु
क) मध्यम
ब) महत्
ड) विभु

- 9) भावनायाः ——— आकांक्षा भवति ।
 अ) दशविधा
 ब) त्रिविधा
 क) पञ्चविधा
 ड) षट्त्रिंशद्विधा
- 10) सर्वं दुःखं ——— दुःखसाधनं चेति निरोधोपायं तत्त्वज्ञानं सम्पादयेत् ।
 अ) दशविधाः
 ब) त्रिविधाः
 क) पञ्चविधाः
 ड) दुःखायतनं
- 11) उत्तरमीमांसादर्शनानुसारं वेदाः ——— सन्ति ।
 अ) अपौरुषेयाः
 ब) पौरुषेयाः
 क) ईश्वरोक्ताः
 ड) वेदव्यासोक्ताः
- 12) बौद्धाः प्रामुख्येन कतिविधाः?
 अ) दशविधाः
 ब) चतुर्विधाः
 क) पञ्चविधाः
 ड) षट्त्रिंशद्विधाः

प्र.2 टिप्पणीं लिखत। (केवलं चार)

12

टीपा लिहा. (फक्त चार)

- अ) न्यायमते प्रत्यक्षप्रमाणसन्निकर्षाः
 ब) शून्यवादः
 क) चार्वाकमते सुखदुःखव्याख्ये उपायश्च
 ड) आर्हतमते ज्ञानानां प्रकाराः
 इ) वैशेषिकमते अन्धकारविचारः
 ई) हेत्वाभासाः

प्र.3 द्वयोः प्रश्नयोः समाधानं कुरुत।

12

कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- अ) बौद्धाः चार्वाकमतं कथं खण्डयन्ति? (बौद्धा चार्वाकमताचे खण्डन कसे करतात ते सांगा.)
 ब) लोकायताः किमर्थम् अनुमानं प्रमाणत्वेन न अभ्युपगच्छन्ति? (लोकायत अनुमानास प्रमाण का मानत नाहीत?)
 क) कारणानि सप्रकारं वर्णयत। (कारणे सप्रकार सांगा)
 ड) पूर्वमीमांसा मतानुसारं अथशब्दविचारं प्रतिपादयत। (पूर्वमीमांसा मतानुसार अथशब्दविचार सांगा.)
 इ) योगदर्शनानुसारं समाधिं निरूपयत। (योगदर्शनानुसारं समाधिं निरूपयत)

- प्र.4 कश्चन एकः प्रश्नः समाधेयः । 12
कोणत्याही एका प्रश्नाच उत्तर लिहा.
अ) वेदान्तमते अध्यासविचारं प्रतिपादयत । (वेदान्तमतानुसार अध्यासविचार सांगा.)
ब) साङ्ख्यमतानुसारं सृष्टिप्रक्रियां लिखत । (साङ्ख्यमतानुसार सृष्टिप्रक्रिया लिहा.)
- प्र.5 विस्तरेण उत्तरत । 12
नवानामपि दर्शनानाम् आत्मस्वरूपं निरूपयत । (सर्वं नऊ दर्शनांनुसार आत्मस्वरूप सांगा.)

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Sanskrit) (Semester - I) (New) (NEP CBCS) Examination:
March/April-2024**

अनुसंधान प्रविधि (230120105)

Day & Date: Friday, 17-05-2024
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

सूचना : 1) सर्वप्रश्नाः समाधेयाः ।

2) सर्वप्रश्नानां उत्तराणि एकैव उत्तरपत्रे समाधेयाः ।

प्र.1 योग्यं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत ।

12

योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

- 1) ध्वनिवादिनाम् आचार्याणां काव्यसिद्धान्ताः इत्यस्मिन् शोधे ——— शोधप्रविधिः वर्तते ।
अ) वर्णनात्मिका ब) क्षेत्रीयाध्ययनपद्धतिः
क) साक्षात्काररूपा ड) वर्गीयाध्ययनपद्धतिः
- 2) ——— शोधकर्तुः अयोग्यता वर्तते ।
अ) एकतत्त्वाग्रहित्वं ब) वैज्ञानिकदृष्टिः
क) लेखननैपुण्यं ड) पूर्वोक्तं सर्व
- 3) अधोनिर्दिष्टेषु ——— प्राथमिकशोधस्रोतः वर्तते ।
अ) मूलग्रन्थः ब) आधारग्रन्थः
क) व्यक्तिसाक्षात्कारः ड) पूर्वोक्तं सर्व
- 4) स्वशोधविषयसम्बन्धिनं पूर्वकृतं शोधकार्यं कुत्र अवलोकनीयम्?
अ) मार्गदर्शकसमीपं ब) केन्द्रीयग्रन्थालये / विभागीयग्रन्थालये
क) संगोष्ठ्यादिषु ड) पूर्वोक्तं सर्व
- 5) भाषादृष्ट्या समानयोः काव्ययोः यत्र तुलना क्रियते तत्र ——— शोधप्रविधिः वर्तते ।
अ) वर्णनात्मिका ब) क्षेत्रीयाध्ययनपद्धतिः
क) साक्षात्काररूपा ड) तुलनात्मिका
- 6) ——— शोधकर्तुः योग्यता वर्तते ।
अ) शोधकार्याभिरुचिः ब) वैज्ञानिकदृष्टिः
क) लेखननैपुण्यं ड) पूर्वोक्तं सर्व
- 7) अधोनिर्दिष्टेषु ——— शोधस्रोतः वर्तते ।
अ) ग्रन्थालयः ब) अभिलेखागारः
क) व्यक्तिसाक्षात्कारः ड) पूर्वोक्तं सर्व
- 8) 'कादम्बर्याः नाट्यशास्त्रीय विमर्शः' इत्यस्मिन् शोधशीर्षके ——— दोषः अस्ति ।
अ) भ्रामकत्वं ब) असम्भवः
क) अतिव्याप्ति ड) अनिर्वचनीयत्वं

- 9) अन्वेषणपदं ---- धातोः सिद्ध्यति ।
 अ) वेष् ब) विश्
 क) एषण् ड) विष्
- 10) शोधविषयः कथं निर्धारणीयः?
 अ) वृत्तपत्रे पठित्वा ब) गूगलसहाय्येन
 क) अभिरुचि-अनुसारेण ड) स्वमनसा
- 11) स्वशोधविषयसम्बन्धिनं पूर्वकृतं शोधकार्यं कुत्र अवलोकनीयम्?
 अ) शोधपत्रिकासु
 ब) शोधगंगायां
 क) Association of Indian Universities
 ड) पूर्वोक्तं सर्वं
- 12) पाण्डुलिपीनाम् आधारेण पाठनिर्धारणाधारिताः शोधाः ---- शोधप्रकारे गण्यन्ते ।
 अ) समालोचनात्मक ब) समीक्षात्मक
 क) संपादनात्मक ड) तुलनात्मक

प्र.2 टिप्पणीं लिखत । (केवलं 4)

12

टीपा लिहा. (फक्त 4)

- अ) विवरणात्मकम् अनुसन्धानम्
 ब) पाण्डुलिपीसम्पादनम्
 क) शोधकर्तुः योग्यता
 ड) टीका
 इ) शोधस्य उपयोगिता
 ई) ग्रन्थाधारितः शोधः

प्र.3 द्वयोः प्रश्नयोः समाधानं कुरुत ।

12

कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- अ) शोधविषयस्य विषयचयनं कथं कर्तव्यम्? (शोधविषयाची निवड कशी करावी?)
 ब) शोधविषयस्य शीर्षकं कथं भवेत्? सोदाहरण प्रतिपादयत ।
 (शोधविषयाचे शीर्षक कसे असावे? सोदाहरण सांगा.)
 क) शोधविषयस्य प्रारूपं कथं भवेत्? सोदाहरण प्रतिपादयत ।
 (शोधविषयाचे प्रारूप कसे असावे? सोदाहरण सांगा.)
 ड) शोधविषयस्य प्रस्तावनायां के के अंशाः भवेयुः?
 (शोधविषयाच्या प्रस्तावनेत कोणकोणते अंश असावेत?)

प्र.4 कश्चन एकः प्रश्नः समाधेयः ।

12

कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

- अ) संस्कृत-अनुसन्धानस्य इतिहासं लिखत । (संस्कृत-अनुसन्धानस्य इतिहास लिहा.)
 ब) शोधविषयस्य परिकल्पना कथं भवेत्? सोदाहरणं प्रतिपादयत ।
 (शोधविषयाची परिकल्पना कशी असावी? सोदाहरण सांगा.)

प्र.5 विस्तरेण उत्तरत ।

12

विविधान् शोधप्रकारान् निरूपयत । (विविध शोधप्रकार लिहा.)

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Sanskrit) (Semester - I) (New) (NEP CBCS) Examination:
March/April-2024
योगदर्शन (230120108)**

Day & Date: Monday, 20-05-2024
Time: 03:00 PM To 05:30 PM

Max. Marks: 60

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) सर्व प्रश्नांची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.

प्र.1 योग्यं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत।
योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

12

- 1) योगसूत्राणां रचयिता ——— महर्षिः?
अ) पतञ्जलिः
ब) व्यासः
क) गौतमः
ड) जैमिनिः
- 2) योगदर्शने ——— भाष्यग्रन्थः उपलभ्यन्ते?
अ) व्यासभाष्यम्
ब) वात्स्यायनभाष्यम्
क) पातञ्जलमहाभाष्यम्
ड) शाबरभाष्यम्
- 3) तत्त्ववैशारद्याः योगसूत्रिकायाः ——— रचयिता?
अ) पतञ्जलिमहर्षिः
ब) व्यासमुनिः
क) वाचस्पतिमिश्रा
ड) विज्ञानभिक्षुः
- 4) विज्ञानभिक्षुणा योगसूत्रेषु ——— ग्रन्थः लिखितः?
अ) योगवार्तिकम्
ब) मणिप्रभा
क) योगसुधाकरः
ड) योगरत्नाकरः
- 5) अन्ताराष्ट्रीययोगदिनम् ——— भवति?
अ) 21 जून
ब) 17 मे
क) 22 दिसंबर
ड) 07 ऑक्टोबर
- 6) अथयोगानुशासनम् इत्यत्र अथशब्दः ——— अर्थकः?
अ) मङ्गल
ब) अधिकार
क) आरम्भ
ड) समाप्ति
- 7) योगः ——— —निरोधः?
अ) आत्मवृत्ति
ब) प्रवृत्ति
क) निवृत्ति
ड) चित्तवृत्ति
- 8) कैवल्ये द्रष्टुः ——— अवस्थानम्?
अ) परकाये
ब) स्वकाये
क) मोक्षे
ड) स्वरूपे

- 9) वृत्तयः ---- तय्यः?
 अ) षट्
 क) त्रिविधा
 ब) पञ्च
 ड) द्विविधा
- 10) योगदर्शने ईश्वरः ---- भवति.
 अ) स्वीकृतः
 क) खण्डितः
 ब) अस्वीकृतः
 ड) निराकृतः
- 11) ईश्वरप्रणिधानम् ---- ?
 अ) तज्जपस्तदर्थभावनम्
 क) कथाश्रवणम्
 ब) कर्मानुष्ठानम्
 ड) कीर्तनकरणम्
- 12) योगविघ्नाः ---- विधाः भवन्ति?
 अ) नव
 क) षट्
 ब) पञ्च
 ड) सप्त

प्र.2 टिप्पणीं लिखत। (केवलं 4)
 टीपा लिहा. (फक्त 4)

12

- अ) कैवल्यम्
 ब) क्लेशाः
 क) धारणा
 ड) समाधेः प्रकाराः
 इ) अय्यंगार योग
 ई) संस्कारसाक्षात्कारः

प्र.3 द्वयोः प्रश्नयोः समाधानं कुरुत।

12

कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- अ) पातञ्जलयोगदर्शनस्य समाधि विषयं प्रतिपादयत। (पातञ्जलयोगदर्शनातील समाधि विषय स्पष्ट करा.)
 ब) ब्रह्मचर्यप्रतिष्ठायां वीर्यलाभः इति विषयं प्रतिपादयत। (ब्रह्मचर्यप्रतिष्ठायां वीर्यलाभः हा विषय स्पष्ट करा.)
 क) संयमं विशदयत। (संयमं म्हणजे काय ते स्पष्ट करा.)
 ड) योगदर्शनस्य भाष्यटीकादिग्रन्थानां परिचयं कारयत। (योगदर्शनाच्या भाष्य, टीका, आदि ग्रन्थांचा परिचय द्या.)

प्र.4 कश्चन एकः प्रश्नः समाधेयः। कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

12

क्रियायोगस्य परिचयं कारयत। (क्रियायोगाचा परिचय द्या.)

अथवा

पातञ्जलयोगदर्शनस्य साधनपादगत विषयान् विशदयत। (पातञ्जल योगदर्शनातील साधनपादातील विषय वर्णन करा.)

प्र.5 विस्तरेण उत्तरत।

12

योगसूत्राणां मनोवैज्ञानिकमहत्त्वं लिखित्वा आधुनिकाले उपयोगितां च स्पष्टयत।
 (योगसूत्रांचे मनोवैज्ञानिक महत्त्वं लिहून आधुनिकालात उपयोगिता स्पष्ट करा.)

प्र.3 कस्यचित् एकस्य प्रश्नस्य समाधानं कुरुत।

कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.

अ) अलंकारमतं किमर्थं कथं च खण्डितम्? (अलंकारमताचे खण्डन का व कसे केले गेले ते सांगा.)

ब) रससम्प्रदायं निरूप्य तदाचार्याणां नामानि लिखत। (रससम्प्रदाय सांगून त्याच्या आचार्यांची नावे लिहा.)

प्र.4 कश्चन एकः प्रश्नः विस्तरसहितः समाधेयः।

कोणत्याही एका प्रश्नाचे सविस्तर उत्तर लिहा.

अ) भट्टोद्भट्टाचार्याणां परिचयं कारयत। (भट्ट उद्भट्टाचार्यांचा परिचय सांगा.)

ब) काव्यशास्त्रस्य इतिहासं निरूपयत। (काव्यशास्त्राचा इतिहास सांगा.)

Seat No.	
----------	--

M.A. (Sanskrit) (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
वेदवाङ्मय (ईश, केन, कठ, उपनिषदे) (MA18101)

Day & Date: Friday, 10-05-2024
 Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्यं पर्यायं चिनुत।
 योग्य पर्याय निवडा.

16

- 1) अधोलिखितेषु एकस्य स्वरस्य गणना वेदे न भवति।
 अ) पिनोदात्त ब) उदात्त
 क) स्वरीत ड) अनुदात्त
- 2) शुल्वसूत्र—इत्यत्र 'शुल्व' शब्दस्य ——— अर्थः भवति।
 अ) सर्पः ब) रज्जुः
 क) वेदिका ड) कृष्णः
- 3) महर्षिपतंजलेः अनुसारं व्याकरणस्य प्रयोजनानि ——— सन्ति।
 अ) पंच ब) सप्त
 क) अष्ट ड) दश
- 4) अधोलिखितेषु व्याकरणप्रयोजनेषु एकस्य गणना न भवति।
 अ) रक्षा ब) आगम
 क) लघु ड) सन्देह
- 5) अथर्ववेदस्य अपरं नाम ——— अस्ति।
 अ) श्रुति ब) समाम्नाय
 क) स्वाध्याय ड) अंगिरस
- 6) नचिकेतः उपाख्यानं ——— उपनिषदि वर्णितम् अस्ति।
 अ) केन ब) कठ
 क) छान्दोग्य ड) प्रश्न
- 7) वेदस्य कति अंगानि सन्ति?
 अ) 04 ब) 05
 क) 08 ड) 06
- 8) पाणिनिशिक्षानुसारं मात्रा ——— विधा भवति।
 अ) द्विविधा ब) चतुर्विधा
 क) त्रिविधा ड) पंचविधा

- प्र.3 अधोलिखितयोः द्वयोः प्रश्नयोः संक्षिप्तं उत्तरं लेख्यम्? 16**
- अ) उपनिषदः संक्षिप्तं महत्त्वं प्रतिपादयत?
- ब) उपनिषद् अनुसारं आत्मसिद्धान्तं लिखत?
- क) वेदानां सामवेदोऽस्मि' इति स्पष्टं कुरुत?
- ड) ईशावास्यमिदं सर्वं यत्किञ्चित् जगत्यां जगत्। तेन त्यक्तेन भुञ्जीथा मा गृधः कस्य स्विद्धनम् ।
- प्र.4 अधोनिर्दिष्टयोः एकस्य उत्तरं सविस्तरं देयम्? 16**
- अ) ईशावास्योपनिषद् अनुसारं विद्या-अविद्यासिद्धान्तं स्पष्टं कुरुत?
- ब) ईशावास्योपनिषद् अनुसारं कर्मसिद्धान्तं स्पष्टं कुरुत?
- प्र.5 नचिकेत संवादस्य संक्षिप्तं सारं लिखत। 16**

Seat No.	
----------	--

M.A. (Sanskrit) (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
पुराण (18 पुराणांचा परिचय व ब्रह्मपुराण आदिखण्ड अध्याय 18 ते 23) (MA18102)

Day & Date: Monday, 13-05-2024
 Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्यं पर्यायं चिनुत।
 योग्य पर्याय निवडा.

16

- 1) भारतवर्षस्य ——— द्वीपे ग्रहणं भवति।
 अ) प्लक्ष
 ब) जम्बू
 क) शाक
 ड) पुष्कर
- 2) भारतवर्ष ——— योजनविस्तृतम् अस्ति।
 अ) एक लाख
 ब) तीन लाख
 क) दो लाख
 ड) चार लाख
- 3) प्लक्षद्वीपं ——— योजनविस्तृतम् अस्ति।
 अ) एक लाख
 ब) तीन लाख
 क) दो लाख
 ड) चार लाख
- 4) ब्रह्मपुराणानुसारं मेधातिथे: ——— पुत्राः सन्ति।
 अ) सात
 ब) आठ
 क) नौ
 ड) दहा
- 5) प्लक्षद्वीपेषु ——— नद्यः सन्ति।
 अ) अष्ट
 ब) नव
 क) सप्त
 ड) दश
- 6) विप्राशनद्याः ग्रहणं ——— द्वीपे भवति।
 अ) जम्बू
 ब) प्लक्ष
 क) शाक
 ड) पुष्कर
- 7) अधोलिखितेषु ——— उपपुराणमस्ति।
 अ) कूर्म
 ब) नारद
 क) स्कन्द
 ड) माहेश्वर
- 8) अधोलिखितेषु ——— महापुराणमस्ति।
 अ) भविष्य
 ब) आश्चर्य
 क) वामन
 ड) भार्गव
- 9) अधोनिर्दिष्टेषु एकं ——— मन्वन्तरं न विद्यते।
 अ) औत्तम्
 ब) तामस्
 क) राजस्
 ड) चाक्षस्

- 10) सप्तर्षिषु ---- ऋषेः गणना न भवति ।
 अ) अत्रि
 क) कपिल
 ब) गौतम्
 ड) वशिष्ठ
- 11) शैवपुराणे ---- अध्यायाः सन्ति ।
 अ) 500
 क) 464
 ब) 347
 ड) 457
- 12) नारदीयपुराणे ---- अध्यायाः सन्ति ।
 अ) 206
 क) 309
 ब) 208
 ड) 207
- 13) पुराणानुसारं 'उपपुराणानां संख्या ---- अस्ति ।
 अ) षोडशः
 क) विंशतिः
 ब) अष्टादशः
 ड) द्वादशः
- 14) आदिपुराणं ---- भागे अन्तर्भवति ।
 अ) महापुराणे
 क) उपोपपुराणे
 ब) औपपुराणे
 ड) उपपुराणे
- 15) पुराणानां ---- वर्ण्यः विषयः विद्यते ।
 अ) यज्ञः
 क) लोकवृत्तः
 ब) लोकव्यवहारः
 ड) एतेषु नास्ति
- 16) पुराणानां शैली ---- अस्ति ।
 अ) आख्यानबहुला
 क) श्लेषबहुला
 ब) अनुप्रासबहुला
 ड) गीतबहुला

प्र.2 अधोलिखितेषु षट्षु चतस्रः टिप्पण्यः लिखत?

16

- अ) युगम् ।
 ब) मत्स्यपुराणम् ।
 क) ब्रह्मपुराणम् ।
 ड) विष्णुपुराणम् ।
 इ) मार्कण्डेयपुराणम् ।
 ई) सप्तर्षिः ।

प्र.3 अधोलिखितयोः द्वयोः प्रश्नयोः ससन्दर्भं स्पष्टीकरणं कुरुत?

16

- अ) यो विद्यात् चतुरो वेदान् साङ्गोपनिषदं द्विजः । न चेत्पुराणं सविद्यान्नैव स स्याद् विचक्षणः ।
 ब) अव्याकृतगुणक्षोभान्महत्स्त्रिवृतोऽम् । भूतमात्रेन्द्रियार्थानां संभव सर्ग उच्यते ।
 क) अष्टादश पुराणेषु व्यासस्य वचनद्वयम् । परोपकारः पुण्याय पापाय परपीडनम् ।।
 ड) जम्बूद्वीपस्य विस्तारः शतसाहस्रसम्मितः । स एव द्विगुणो विप्राः प्लक्षद्वीपेऽप्युदाहृतः ।

- प्र.4** अधोनिर्दिष्टयोः एकस्य उत्तरं सविस्तरं देयम्? **16**
- अ) ब्रह्मपुराणानुसारं वर्णव्यवस्थायाः वर्णनं वर्णयत ।
ब) पुराणस्य महत्त्वं लिखत?
- प्र.5** पुराणस्य पंचलक्षणानां सविस्तरं वर्णनं वर्णयत? **16**

Seat No.	
----------	--

M.A. (Sanskrit) (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
भारतीय दर्शन (सामान्य परिचय)
(न्याय, वैशेषिक, सांख्य, योग, चार्वक, बौद्ध, जैन, पूर्व मीमांसा, उत्तर मीमांसा इ.)
(MA18103)

Day & Date: Wednesday, 15-05-2024
 Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्यं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत।
 योग्यं पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

16

- 1) सत्कार्यवादः ——— मते अस्ति
 अ) सांख्यमते
 ब) योगमते
 क) वेदान्तमते
 ड) न्यायमते
- 2) इन्द्रियाणि ——— परिणामः।
 अ) विकृतेः
 ब) पुरुषस्य
 क) अहङ्कारस्य
 ड) प्रकृतेः
- 3) सुखदुःखरहितत्वं मोक्षः इति ——— मते।
 अ) सांख्यमते
 ब) वेदान्तमते
 क) न्यायमते
 ड) मीमांसामते
- 4) अनुमितेः प्राक् परामर्ष ——— मते स्वीकियते।
 अ) बौद्धमते
 ब) जैनमते
 क) पूर्वमीमांसा
 ड) न्यायमते
- 5) भावनायाः ——— आकांक्षा भवति।
 अ) दशविधा
 ब) त्रिविधा
 क) पंचविधा
 ड) षट्विधा
- 6) कुमारिलभट्टाः ——— दर्शनस्य वार्तिककाराः।
 अ) मीमांसा
 ब) न्याय
 क) वैशेषिक
 ड) योग
- 7) अनुपलब्धिः ——— कृते प्रमाणम्।
 अ) द्रव्यस्य
 ब) गुणस्य
 क) अभावस्य
 ड) योगस्य
- 8) अनुमानं प्राचीनन्यायमतानुसारं ——— भवति।
 अ) दशविधं
 ब) त्रिविधं
 क) पंचविधं
 ड) षट्विधं

- 9) पूर्वमीमांसादर्शनानुसारं वेदाः ——— सन्ति ।
 अ) अपौरुषेयाः ब) पौरुषेयाः
 क) ईश्वरोक्ताः ड) वेदव्यासोक्ताः
- 10) महायानस्य प्रमुखः सिद्धान्तः ——— अस्ति ।
 अ) विज्ञानम् ब) शून्यवादः
 क) क्षणिकत्वम् ड) स्याद्वादः
- 11) शंकराचार्याः ——— वेदान्तमते भाष्यं लिखितवन्तः ।
 अ) द्वैत ब) अद्वैत
 क) द्वैताद्वैत ड) शुद्धाद्वैत
- 12) अर्थापत्तिः अनुमाने अंतर्भवति इति ——— ।
 अ) पूर्वमीमांसा ब) उत्तरमीमांसा
 क) वैशेषिक ड) न्याय
- 13) पूर्वमीमांसानुसारं प्रमाणानि ——— सन्ति ।
 अ) दश ब) पंचदश
 क) पंच ड) षट्
- 14) पूर्वमीमांसानुसारं आत्मनः ——— भवति ।
 अ) एकत्वम् ब) नानात्वम्
 क) पंचत्वम् ड) विशिष्टत्वम्
- 15) प्राचीनन्यायमतानुसारं पदार्थाः ——— सन्ति ।
 अ) दश ब) पंचदश
 क) पंच ड) षोडश
- 16) दोहत्ववादः ——— अस्ति ।
 अ) नैयायिकानाम् ब) मीमांसकानाम्
 क) बौद्धानाम् ड) चार्वाकानाम्

प्र.2 टिप्पणीं लिखत । (केवलं चार)

टीपा लिहा. (फक्त चार)

- अ) अहिंसा
 ब) चार्वाकानां प्रमाणविचार
 क) अन्तःकरणचतुष्टय
 ड) असत्कार्यवादः
 इ) सप्तभङ्गीनयः
 ई) अनुमानप्रमाणम्

- प्र.3** द्वयोः प्रश्नयोः समाधानं कुरुत । **16**
कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.
अ) आर्हतदर्शनाचा परिचय द्या.
ब) सांख्यदर्शनाचा परिचय द्या.
क) वेदान्तदर्शनाचा परिचय द्या.
ड) न्यायदर्शनानुसार पंचमहाभूतांचा विस्तृत परिचय द्या.
- प्र.4** संस्कृत वाङ्मयामध्ये बौद्ध दर्शनाचे योगदान स्पष्ट करा. **16**
किंवा
वेदप्रामाण्य मानणारे दर्शन व दर्शनकार यांचा परिचय द्या.
- प्र.5** न्यायवैशेषिकानुसार प्रमाणविचार स्पष्ट करा. **16**

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

M.A. (Sanskrit) (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
वैज्ञानिक साहित्य – आयुर्वेद (MA18105)

Day & Date: Friday, 17-05-2024
 Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्वप्रश्नाः समाधेयाः ।
 2) सर्वप्रश्नानां उत्तराणि एकैव उत्तरपत्रे समाधेयाः ।

प्र.1 उचित पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत ।
 योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

16

- 1) त्रिसूत्र आयुर्वेद कोणता?
 अ) वात, पित्त, कफ
 क) रस, रक्त, मांस
 ब) हेतू, लिंग, औषध
 ड) वैद्य, परिचारक रूग्ण
- 2) वाताचे प्रकार किती?
 अ) 3
 क) 7
 ब) 5
 ड) 11
- 3) ——— मुहुर्त उतिष्ठेत् स्वस्थो रक्षार्थमायुषः ।
 अ) अभिजीत
 क) ब्राह्मे
 ब) प्रातः
 ड) संध्या
- 4) अग्निसदनप्रसेकालस्यगौरवम् ही लक्षणे ——— ची आहेत.
 अ) वाताधिक्य
 क) कफवृद्धी
 ब) वृद्धपित्त
 ड) पित्तक्षय
- 5) वायूचा प्रकोपकाल कोणता?
 अ) ग्रीष्म
 क) शिशिर
 ब) वर्षा
 ड) हेमंत
- 6) पित्ताचा प्रशमनकाल कोणता?
 अ) शिशिर
 क) वसंत
 ब) हेमंत
 ड) वर्षा
- 7) कफदोषाची उत्पत्ती कोणत्या महाभूतापासून झाली?
 अ) पृथ्वी-अग्नि
 क) जल-पृथ्वी
 ब) जल-वायू
 ड) आकाश-अग्नि
- 8) शब्द हा गुण कोणत्या महाभूताचा आहे?
 अ) पृथ्वी
 क) अग्नि
 ब) आप
 ड) आकाश
- 9) त्वचेच्या ठिकाणी ——— दोष असतो.
 अ) क्लेदककफ
 क) रंजकपित्त
 ब) भ्राजकपित्त
 ड) अपानवायू

- 10) कफज व्याधीत कोणते कर्म करावे?
 अ) वमन
 क) बस्ति
 ब) विरेचन
 ड) नस्य
- 11) हृदयाच्या ठिकाणी ---- दोष असतो.
 अ) व्यान वायू
 क) अवलम्बक कफ
 ब) साधन पित्त
 ड) वरील सर्व
- 12) रसधातूचे उपधातू कोणते?
 अ) रक्त व लसिका
 क) कफ व लसिका
 ब) रज व स्तन्य
 ड) स्वेद व मूत्र
- 13) कफपित्तवाता: ---- संज्ञका: ।
 अ) ओषधि
 क) त्रिदोष
 ब) शरीर
 ड) धारक
- 14) सूर्योदयापूर्वी चार घटका म्हणजे सुमारे दीड तास या काळाला ---- म्हणतात.
 अ) दुपार
 क) रात्र
 ब) सायंकाल
 ड) ब्राह्ममुहूर्त
- 15) ---- हितं मितं चाद्यात् ।
 अ) उत्तिष्ठेत्
 क) नस्ये
 ब) जीर्णे
 ड) व्यायामे
- 16) आपले शरीर ---- आहे.
 अ) वायवीय
 क) तैजस
 ब) जलीय
 ड) पार्थिव

प्र.2 टिप्पणी लिखत। (केवलं 4)

16

टीपा लिहा. (फक्त 4)

- अ) त्रिदोष
 ब) अपानकार्याणि
 क) पित्तकार्याणि
 ड) वसन्तचर्या
 इ) कफस्थानानि
 ई) उद्वर्तनम्

प्र.3 असंदर्भम् स्पष्टीकुरुत। (केवलं 2)

16

कोणत्याही दोहोंचे सन्दर्भासह स्पष्टीकरण करा.

- अ) अभ्यङ्गम् आचरेन् नित्यं स जरा-श्रम-वात-हा ।
 ब) ब्राह्मे मुहूर्त उत्तिष्ठेत् स्वस्थो रक्षार्थम् आयुषः ।
 क) दीपनं वृष्यम् आयुष्यं स्नानम् ऊर्जा-बल-प्रदम् ।
 कण्डू-मल-श्रम-स्वेद-तन्द्रा-तृड्-दाह-पाप्म-जित् ।।
 ड) सुखार्थाः सर्व-भूतानां मताः सर्वाः प्रवृत्तयः ।

प्र.4 कस्यचिद् एकस्य समाधानं देयम्।

अ) आयुर्वेदाच्या सार्वभौमत्वाचा परिचय द्या.

16

किंवा

ब) वेदप्रामाण्य मानणारे दर्शन व दर्शनकार यांचा परिचय द्या.

प्र.5 आयुर्वेदानुसार दिनचर्या लिहा.

16

Seat No.	
----------	--

M.A. (Sanskrit) (Semester - I) (Old) (CBCS) Examination: March/April-2024
वक्रोक्तिजीवितम (MA18110)

Day & Date: Sunday, 23-07-2024
Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्यं पर्यायं चिनुत।
योग्य पर्याय निवडा.

16

- 1) पदपूर्वाद्ध्वक्तेः मुख्य ——— भेदाः सन्ति।
अ) 08 ब) 07
क) 09 ड) 06
- 2) प्रकरणक्रोक्तेः मुख्यरूपेण स्वीकृताः ——— भेदाः सन्ति।
अ) 05 ब) 05
क) 04 ड) 09
- 3) वक्रोक्तिजीवितम् इत्येतस्य मङ्गलाचरणे ——— स्तुतिः वर्तते।
अ) विष्णोः ब) शिवस्य
क) पार्वतेः ड) गुरोः
- 4) कुन्तकानुसारं वर्णस्य पश्चात् काव्यस्य द्वितीयं ——— अवयवं अस्ति।
अ) वाक्य ब) प्रत्यय
क) पद ड) भाषा
- 5) आचार्यकुन्तकस्य इष्टदेवः ——— अस्ति।
अ) शिवः ब) विष्णुः
क) इन्द्रः ड) सरस्वतिः
- 6) आचार्यकुन्तकस्य निवास ——— विद्यते।
अ) अङ्गदेशे ब) कश्मीरे
क) मयराष्ट्रे ड) महाराष्ट्रे
- 7) आचार्य—कुन्तकः ——— सम्प्रदासस्य प्रवर्तकः विद्यते।
अ) अलंकार ब) ध्वनि
क) वक्रोक्ति ड) रस
- 8) कुन्तकानुसारं काव्यस्य ——— प्रयोजनानि सन्ति।
अ) त्रयः ब) पंच
क) षट् ड) सप्त
- 9) कुन्तकः 'काव्यस्यात्मा ——— स्वीकरोति।
अ) वक्रोक्तिं ब) रसं
क) ध्वनिं ड) अलंकारं

- 10) आचार्यकुन्तकानुसारं 'वक्रोक्तेः' ---- भेदाः सन्ति ।
 अ) 05 ब) 06
 क) 04 ड) 01
- 11) अक्षराणां विशिष्टं न्यसनं इति ---- भवति ।
 अ) वर्णविन्यासः ब) प्रबन्धः
 क) सुकुमारः ड) मध्यमः
- 12) अधोलिखितेषु एकः वक्रोक्तेः भेदः नास्ति ।
 अ) पदपूर्वाद्धः ब) पदपराद्धः
 क) पदमध्यमः ड) प्रकरणम्
- 13) कविव्यपारवक्रत्वं सम्भवन्ति ---- ।
 अ) षट् ब) सप्त
 क) अष्ट ड) नव
- 14) मैथिली तस्य दाराः इत्यत्र ---- विचित्रता अस्ति ।
 अ) संख्या ब) वचन
 क) पद ड) प्रत्यय
- 15) कुन्तकः ---- प्रवर्तकः अस्ति ।
 अ) ध्वनिसम्प्रदायस्य ब) अलंकारसम्प्रदायस्य
 क) वक्रोक्तिसम्प्रदायस्य ड) औचित्यसम्प्रदायस्य
- 16) वागर्थो इव सम्पृक्तौ इति उदाहरणं ---- मार्गस्य विद्यते ।
 अ) सुकुमार ब) विचित्र
 क) अधम ड) मध्यम

प्र.2 अधोलिखितेषु षट्सु चतस्रः टिप्पण्यः लिखत?

- अ) काव्यप्रयोजनम् ।
 ब) सुकुमारमार्गः ।
 क) बन्धः ।
 ड) प्रबन्धवक्रता ।
 इ) कुन्तकः ।
 ई) वक्रोक्ति

16

प्र.3 अधोलिखितयोः द्वयोः श्लोकयोः ससन्दर्भं स्पष्टीकरणं कुरुत?

- अ) वक्रोक्तिरेव वैदग्ध्यभङ्गीभणितिरुच्यते ।
 ब) शब्दार्थोसहितावेव प्रतीतौ स्फुरत सदा । सहिताविति तावेव किमपूर्वं विधीयते ।
 क) साहित्यमनयोः शोभाशालितां प्रति काव्यसौ । अन्यूनानतिरिक्तत्व मनोहारिण्यस्थितिः ।
 ड) वन्दे कवीन्द्रवक्त्रेन्दुलास्यमन्दिरं नर्त्तकीम् । देवीं सूक्तिपरिस्पन्दसुन्दराभिनयोज्वलाम् ।।
 इ) व्यवहारपरिस्पन्दसौन्दर्यं व्यवहारिभिः काव्यमृतरसेनात्रश्चमत्कारो वितन्यते ।

16

- प्र.4 अधोलिखितयोः एकस्य प्रश्नस्य सविस्तरं व्याख्यां कुरुत?
विचित्रमार्गस्य परिभाषां लिखित्वा व्याख्या कुरुत ।
किंवा
मध्यममार्गस्य लक्षणं लिखित्वा व्याख्यां च कुरुत । 16
- प्र.5 आचार्यकुन्तकस्य काव्ये किं स्थानम् अस्ति इति सविस्तरं प्रतिपादयत? 16

- 9) चंद्रगुप्तः ——— वंशम् पराजित्य विजयम् प्राप्तवान् ।
 अ) कैकयन
 ब) वैरोचकन्
 क) गुप्तन्
 ड) नन्दान्
- 10) देवीचंद्रगुप्तनाटकस्य कर्ता ——— अस्ति ।
 अ) भासः
 ब) विशाखदत्तः
 क) बाणः
 ड) दंडी
- 11) विशाखदत्तस्य कालः ——— शतकं मन्यते ।
 अ) 4
 ब) 7
 क) 5
 ड) 6
- 12) अर्थशास्त्रग्रंथस्य कर्ता ——— अस्ति ।
 अ) भारद्वाजः
 ब) विशाखदत्तः
 क) कामन्दकः
 ड) कौटिल्यः

- प्र.2 टिप्पणीं लिखत। (केवल चार) 12
 टीपा लिहा. (फक्त चार)
 अ) सिध्दार्थक
 ब) कौमुदी महोत्सव
 क) शोणोत्तरा
 ड) कंचुकी
 इ) राक्षसविषयक चाणक्याची मते
 ई) नाखुष अधिकाऱ्यांचा बंदोबस्त
- प्र.3 अधोलिखितेषु द्वयोः स्पष्टीकरणं कुरुत। 12
 कोणत्याही दोहोंचे स्पष्टीकरण सिद्ध करा.
 अ) अगृहीते राक्षसे कीमुतखातं नंदवंशस्य ।
 ब) प्रारब्धमुत्तमजना न परित्यजन्ति ।
 क) एकमपि नीतिबीजं बहुफलतामेति यस्य तव ।
- प्र.4 कश्चन एकः प्रश्नः समाधेयः। कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा. 12
 अ) मुद्राराक्षसनाटके राजनीतिं प्रकाशयत।
 (मुद्राराक्षस नाटकातील राजनीतीवर प्रकाश टाका.)
 ब) मुद्राराक्षसनाटके चाणक्यस्य चरित्रचित्रणं कुरुत।
 (मुद्राराक्षस नाटकातील चाणक्य याची व्यक्तिरेखा लिहा.)
- प्र.5 विस्तरेण उत्तरत। 12
 मुद्राराक्षसनाटकस्य कथां लिखत। (मुद्राराक्षस नाटकाची कथा लिहा.)

Seat
No.

**M.A. (Sanskrit) (Semester - II) (New) (NEP CBCS) Examination:
March/April-2024**

व्याकरण (कारक, संधि, समास, लकार) सिद्धधान्तकौमुदी निवडक सूत्रे (230120202)

Day & Date: Saturday, 11-05-2024
Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Max. Marks: 60

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) सर्व प्रश्नांची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.

**प्र.1 योग्य पर्याय चित्वा वाक्य पुनर्लिखत।
योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.**

12

- 1) दण्डपाणिः कः बहुव्रीहिः?

अ) समानाधिकरणः	ब) व्यधिकरणः
क) उपमानपूर्वपदः	ड) सम्भावनापूर्वपदः
- 2) उपहारिः इत्यत्र कः समासः?

अ) कर्मधारयः	ब) अव्ययीभावः
क) तत्पुरुषः	ड) बहुव्रीहिः
- 3) प्रातिपदिकार्थलिङ्गपरिमाणवचनमात्रे ———?

अ) सप्तमी	ब) द्वितीया
क) पंचमी	ड) प्रथमा
- 4) कर्मणः ——— विभक्तिर्भवति?

अ) प्रथमा	ब) तृतीया
क) द्वितीया	ड) षष्ठी
- 5) कर्तुः ——— आप्तुम् इष्टतमम् कर्म?

अ) क्रियया	ब) तृतीया
क) कर्मणा	ड) कालेन
- 6) अभिहिते कर्मणि कर्तुः ——— विभक्तिः स्यात्?

अ) सप्तमी	ब) द्वितीया
क) पंचमी	ड) प्रथमा
- 7) पाणिपादम् केन सुत्रेण समासः?

अ) चार्थे द्वंद्वः	ब) राजदंतादिषु परम्
क) अल्पाच् तरम्	ड) द्वंद्वश्च प्राणितूर्यसेनांगानाम्
- 8) झलां जश् झशि सुत्राने 'सुध् य उपास्य' इथे ——— दोन होतात?

अ) ध	ब) ई
क) ऊ	ड) द

- 9) उपेन्द्रः इत्यत्र कः संधिः?
 अ) यण ब) गुण
 क) अय् ड) विसर्ग
- 10) गंगौघः — कः संधिः?
 अ) हल् ब) जश्त्व
 क) चर्त्व ड) वृद्धि
- 11) अष्टाध्यायीचे कर्ते कोण?
 अ) पाणिनिः ब) कात्यायन
 क) पतंजली ड) याज्ञवल्क्य
- 12) 'वागीशः' रूपं केन सूत्रेण सिध्यति?
 अ) तोः शि ब) आदेः परस्य
 क) झलां जशोन्ते ड) इकोयणचि

प्र.2 सूत्रानुसारम् प्रक्रियां लिखत। (केवलं 4)
 सूत्रानुसार प्रक्रिया लिहा. (फक्त 4)

12

- अ) नद्यत्र
 ब) रामश्शेते
 क) विष्णुस्त्राता
 ड) भवति
 इ) अधिहरिः
 ई) कृष्णाश्रितः

प्र.3 अधोलिखितसुत्रं स्पष्टयत। (केवलं 2)
 कोणतीही दोन सूत्र स्पष्ट करा.

12

- अ) द्वितीयाश्रितातीतपतितगतात्यस्तप्राप्तापन्नैः।
 ब) इको यणचि।
 क) अनुस्वारस्य ययि परसवर्णः।
 ड) स्वरितजितः कर्त्रभिप्राये क्रियाफले ॥

प्र.4 कर्मकारकस्य परिचयं यथाग्रन्थं भेदचतुष्टयसहितं सोदाहरणं च लिखत।
 (कर्मकारकाचा यथाग्रन्थ परिचय व चार भेद उदाहरणासह लिहा.)

12

किंवा

व्याकरणस्य प्रमुखग्रन्थानां ग्रन्थकाराणां च परिचयं सविस्तरं लिखत। (व्याकरणाच्या प्रमुख ग्रन्थ व ग्रन्थकारांचा परिचय लिहा?)

प्र.5 लकाराणां यथाग्रन्थं सोदाहरणं परिचयं लिखत।
 (लकारांचा यथाग्रन्थ परिचय उदाहरणासह लिहा.)

12

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**M.A. (Sanskrit) (Semester - II) (New) (NEP CBCS) Examination:
March/April-2024**

निरुक्तम 12 अध्याय वेदाङ्ग परिचय (230120203)

Day & Date: Tuesday, 14-05-2024
Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Max. Marks: 60

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) सर्व प्रश्नांची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.

**प्र.1 योग्य पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत ।
योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.** **12**

- 1) निरुक्तं वेदपुरुषस्य ——— कथ्यये ।
अ) चक्षुः
क) पादौ
ब) श्रोत्रम्
ड) मुखम्
- 2) निरुक्ते ——— अध्यायाः सन्ति ।
अ) 7
क) 12
ब) 9
ड) 15
- 3) निरुक्तशब्दः ——— निष्पन्नः ।
अ) निर्+वच्
क) निर्+भाष्
ब) निर्+कथ्
ड) निर्+ज्ञा
- 4) दुर्गाचार्यानुसारं निरुक्तपदार्थः ——— भवति ।
अ) निकृष्टवचनम्
क) निपीड्यकथनम्
ब) निःस्वार्थकथनम्
ड) निरवधिकथनम्
- 5) निघण्टोः आहत्य ——— अध्यायाः सन्ति ।
अ) 12
क) 05
ब) 14
ड) 15
- 6) निगन्तव एव सन्तः ——— निघण्टवः उच्यन्ते ।
अ) निगमनात्
क) व्याख्यानात्
ब) निःशेषात्
ड) कथनात्
- 7) आख्यातं ——— प्रधानं भवति ।
अ) सत्त्व
क) धातु
ब) भाव
ड) नाम
- 8) नामानि ——— प्रधानानि भवन्ति ।
अ) भाव
क) सत्त्व
ब) क्रिया
ड) कारक

- 9) पदज्ञानं ---- प्रकारकं भवति ।
 अ) त्रिः ब) द्वि
 क) चतुः ड) पञ्च
- 10) भावविकाराः ---- भवन्ति ।
 अ) 6 ब) 4
 क) 5 ड) 3
- 11) जायते इति ---- आदिमाचष्टे ।
 अ) परभावस्य ब) अपरभावस्य
 क) पूर्वभावस्य ड) आगतस्य
- 12) अस्ति इति ---- सत्त्वस्य अवधारणम् ।
 अ) नष्टस्य ब) उत्पन्नस्य
 क) गतस्य ड) प्रागभावस्य

- प्र.2 अधो लिखितेषु लघुटिप्पणं लिखत – (केपि 4) 12
 खालीलपैकी लघु टीप लिहा—(कोणतेही 4)
 अ) निरुक्तपदस्य व्युत्पत्तित्रयम्
 ब) नाम
 क) आख्यातम्
 ड) उपसर्गः
 इ) वृत्रशब्दस्य निर्वचनम्
 ई) "तत्र चतुष्टं नोपपद्यते"
- प्र.3 अधोलिखितेषु द्वयोरुत्तरं लिखत । 12
 खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.
 अ) षड् भावविकाराः
 ब) उपसर्गविषये शाकटायनगार्ग्यमतम्
 क) उपमार्थकनिपाताः
 ड) कर्मोपसङ्ग्रहार्थाः निपाताः
- प्र.4 एकस्योत्तरं लिखत । 12
 एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.
 अ) नामानि आख्यातानि इति निरुक्तसिद्धान्तं सोदहरणं स्पष्टयत ।
 ब) निरुक्तानुसारं दैवतविभागं प्रतिपादयत ।
- प्र.5 अधोलिखितप्रश्नस्य विस्तरेण उत्तरत । 12
 खालील प्रश्नाचे विस्तृत उत्तर लिहा.
 निरुक्तस्य भाषाशास्त्रदृष्ट्या महत्त्वं प्रतिपादयत ।

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**M.A. (Sanskrit) (Semester - II) (New) (NEP CBCS) Examination:
March/April-2024**

वैदिकसाहित्यम् (सामान्यपरिचयः नियुक्तानि सूक्तानिच) (230120204)

Day & Date: Thursday, 16-05-2024
Time: 11:00 AM To 12:30 PM

Max. Marks: 30

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्यं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत। **06**

योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

- 1) सूर्य सूक्तस्य ऋषिः ----.
 अ) सूर्यः ब) गृत्समदः
 क) कृत्सः ड) विश्वामित्र
- 2) तस्थुषः ---- भवन्ति
 अ) मनुष्याः ब) जङ्गमाः
 क) ग्रहाः ड) स्थावराः
- 3) हरिताः इति विशेषणं ---- अर्थे
 अ) हरितवर्णः ब) विचित्राः
 क) तीक्ष्णाः ड) मन्दाः
- 4) विश्वामित्र-नदी संवादः ---- वेदे अस्ति
 अ) ऋग्वेदे ब) सामवेदे
 क) अथर्ववेदे ड) यजुर्वेदे
- 5) प्रपर्वतानामुशती उपस्थाद् उक्तिरियम् ---- सूक्ते विद्यते
 अ) सूर्य ब) विश्वामित्रनदी
 क) राष्ट्राभिवर्धन ड) प्रजापति
- 6) न तस्य प्रतिमा अस्ति इति ---- विषये उक्तिः
 अ) सूर्य ब) प्रजापति
 क) राष्ट्रम् ड) नदी

प्र.2 लघु उत्तरं लिखत। (केपि दोन) **06**

लघु उत्तरे लिहा. (फक्त दोन)

- अ) वैदिकव्याख्यायाः भारतीयपद्धतिः
- ब) वैदिकव्याख्यायाः पाश्चात्यपद्धतिः
- क) वेदभाष्यकाराः
- ड) वैदिक-लौकिकसंस्कृतयोः भेदः

- प्र.3 अधोलिखितानां देवतानां स्वरूपं वर्णयत । 06
खालील देवतांचे स्वरूप वर्णन करा.
विष्णुः , इंद्रः, रुद्रः
- प्र.4 अधोलिखितसूक्तयोः एकस्य सारं विलिख्य वैशिष्ट्यं प्रदर्शयत । 12
खालीलपैकी एका सूक्ताचे सार लिहून वैशिष्ट्य लिहा.
अ) सूर्यसूक्तम्
ब) विश्वामित्र—नदीसंवादः

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Sanskrit) (Semester - II) (New) (NEP CBCS) Examination:
March/April-2024
(पाणिनीय शिक्षा) (230120205)**

Day & Date: Saturday, 18-05-2024
Time: 11:00 AM To 01:30 PM

Max. Marks: 60

सूचना : 1) सर्वे प्रश्नाः समाधेयाः
2) सर्वे प्रश्नाः 1 गुणाङ्काः

प्र.1 योग्यं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत.
योग्य पर्यायं निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

12

- 1) असंयुक्त हकारचे उच्चार स्थान ---- आहे?
अ) कण्ठ
ब) तालु
क) मूर्धा
ड) उरः
- 2) घकारस्य उच्चार स्थानं ---- भवति?
अ) कण्ठ
ब) तालु
क) जिह्वा
ड) उरः
- 3) चकारस्य उच्चार स्थानं ---- भवति?
अ) ओष्ठ
ब) तालु
क) जिह्वा
ड) हृदयम्
- 4) वर्णानां स्थानानि ---- ?
अ) 7
ब) 12
क) 08
ड) 11
- 5) विसर्गाची गती ---- आहे?
अ) द्विविधा
ब) चतुर्विधा
क) पञ्चविधा
ड) अष्टविधा
- 6) अन्तस्थ संयुक्त हकाराचा उच्चारस्थान ---- आहे?
अ) कण्ठः
ब) तालु
क) मूर्धा
ड) उरः
- 7) प्राकृते संस्कृते चापि इत्यत्र प्राकृते म्हणजे ----?
अ) पाली भाषेत
ब) प्राकृत भाषेत
क) वेदात
ड) प्रकृतीत
- 8) पाणिनीय शिक्षानुसारं ---- स्वराः सन्ति?
अ) 20
ब) 22
क) 23
ड) 21

- 9) पाणिनीय शिक्षानुसारं ---- स्पर्शाः सन्तिः?
 अ) 20 ब) 22
 क) 25 ड) 21
- 10) पाणिनीय शिक्षानुसारं ---- वर्णाः सन्तिः?
 अ) 20 ब) 63
 क) 25 ड) 21
- 11) टकारस्य उच्चार स्थानं ---- भवति?
 अ) कण्ठ ब) तालु
 क) मूर्धा ड) ओष्ठम्
- 12) वकारस्य उच्चार स्थानं ---- भवति?
 अ) कण्ठोष्ठ ब) कण्ठतालु
 क) कण्ठमूर्धा ड) दन्तोष्ठम्

प्र.2 टिप्पणिम् लिखत (केवलं 4)

12

टीपा लिहा. (फक्त 4)

- अ) शिक्षा शास्त्र
 ब) पाणिनीय शिक्षा
 क) पाणिनीय शिक्षानुसार वर्णोच्चारण प्रक्रिया
 ड) पञ्चधा वर्ण विभाग
 इ) स्पर्श वर्णांची उच्चारस्थाने
 ई) बाह्यप्रयत्न

प्र.3 सोदाहरणं ससन्दर्भं स्पष्टी कुरुत। (केवलं 2)

12

सोदाहरणसन्दर्भासह स्पष्टीकरण करा (कोणतेही 2)

- अ) उदात्ते निषादगान्धारावनुदात्त ऋषभ धैवतौ।
 स्वरितप्रभवा होते ---- ॥
- ब) ओभावश्च विवृत्तिश्च शषसा रेफ एव च।
 जिह्वा मूलमुपध्मा च ---- ॥
 त्रिषष्टिः चतुः षष्टिर्वा वर्णाः शंभुमते मताः।
 प्राकृते संस्कृते चापि स्वयंप्रोक्ताः स्वयमीवा।
- क) हृदये चैकमात्रस्तु अर्धमात्रस्तु मूर्धनि।
 नासिकायां तथार्धं रङ्गस्यैवं द्विमात्राता ॥

प्र.4 पाणिनीयशिक्षानुसारं 20 उच्चारणदोषान् यथाग्रन्थं सविस्तरं लिखत। (पाणिनीय
 शिक्षानुसार 20 उच्चारण दोष ग्रन्थानुसार सविस्तर लिहा.)

12

अथवा

संस्कृतवाङ्मये पाणिनीयशिक्षायाः भाषाशास्त्रदृष्ट्या महत्त्वं लिखत। (संस्कृत वाङ्मयामध्ये
 पाणिनीय शिक्षेचे भाषाशास्त्र दृष्टीने महत्त्व लिहा.)

प्र.5 पाणिनीयशिक्षानुसारं वर्णसंख्यां वर्गीकरणं च विलिख्य सर्ववर्णानाम् उच्चारस्थानानि यथाग्रन्थं लिखत । (पाणिनीय शिक्षानुसार वर्णसंख्या व वर्गीकरण लिहून सर्व वर्णांचे उच्चार स्थान यथाग्रन्थ लिहा.)

12

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Sanskrit) (Semester - II) (New/Old) (CBCS) Examination:
March/April-2024
वेदांग (MA18201)**

Day & Date: Thursday, 09-05-2024
Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) सर्व उत्तरे एकाच उत्तर पत्रिकेत लिहावीत.

प्र.1 योग्य पर्याय चित्वा वाक्य पुनर्लिखत।
योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

16

- 1) असंयुक्त हकारचे उच्चार स्थान ---- आहे?
अ) कण्ठ
ब) तालव्य
क) मूर्धन्य
ड) उरस्य
- 2) छकारस्य उच्चार स्थान ---- भवति?
अ) कण्ठ
ब) तालु
क) जिहवा
ड) उरः
- 3) झकारस्य उच्चार स्थान ---- भवति?
अ) ओष्ठ
ब) तालु
क) जिहवा
ड) यापैकी नाही
- 4) दुस्पृष्टः ---- अस्ति?
अ) लकार
ब) यकार
क) ऋकार
ड) ऌकार
- 5) वर्णानां स्थानानि ----?
अ) 7
ब) 12
क) 08
ड) 11
- 6) विसर्गाची गती ---- आहे?
अ) द्विविधा
ब) चतुर्विधा
क) पञ्चविधा
ड) अष्टविधा
- 7) अन्तस्थ संयुक्त हकाराचा उच्चार ---- आहे?
अ) कण्ठस्थ
ब) तालव्य
क) मूर्धन्य
ड) उरस्य
- 8) प्राकृते संस्कृते चापि इत्यत्र प्राकृते म्हणजे ----?
अ) पाली भाषेत
ब) प्राकृत भाषेत
क) वेदात
ड) प्रकृतीत

- 9) पाणिनीय शिक्षानुसारं ——— स्वराः सन्ति?
 अ) 20 ब) 22
 क) 23 ड) 21
- 10) पाणिनीय शिक्षानुसारं ——— स्पर्शाः सन्ति?
 अ) 20 ब) 22
 क) 25 ड) 21
- 11) पाणिनीय शिक्षानुसारं ——— वर्णाः सन्ति?
 अ) 20 ब) 63
 क) 25 ड) 21
- 12) अकारस्य उच्चार स्थानं ——— भवति?
 अ) दन्ताः ब) कण्ठः
 क) जिहवामूलं ड) तालु
- 13) ठकारस्य उच्चार स्थानं ——— भवति?
 अ) कण्ठ ब) तालु
 क) मूर्धा ड) ओष्ठम्
- 14) ऐकारस्य उच्चार स्थानं ——— भवति?
 अ) कण्ठोष्ठ ब) कण्ठतालु
 क) कण्ठमूर्धा ड) दन्तोष्ठम्
- 15) संवृतस्य कण्ठ्यस्य कालः ——— भवति?
 अ) सार्धमात्रा ब) द्विमात्रा
 क) अर्धमात्रा ड) एकमात्रा
- 16) ——— स्पृष्टाः शलः स्मृताः?
 अ) द्विः अ) पूर्ण
 क) नेमः ड) त्रिः

प्र.2 टिप्पणीम् लिखत (केवलं 4)

16

टिपा लिहा (केवलं 4)

- अ) पाणिनीय शिक्षानुसार वर्णोच्चारण प्रक्रिया
 ब) पञ्चधा वर्ण विभाग
 क) स्पर्श वर्णाची उच्चारस्थाने
 ड) बाहयप्रयत्न
 इ) शिक्षा शास्त्र
 ई) पाणिनीय शिक्षा

प्र.3 सोदाहरणं ससन्दर्भं स्पष्टीकुरुत (4 तः 2)
सोदाहरणसन्दर्भासह स्पष्टीकरण करा (4 पैकी 2)

- अ) ओभावश्च विवृत्तिश्च शषसा रेफ एव च ।
जिहवा मूलमुपध्मा च ॥
- ब) त्रिषष्टिः चतुःषष्टिर्वा वर्णाः शंभुमते मताः ।
प्राकृते संस्कृते चापि स्वयंप्रोक्ताः स्वयम्भुवा ॥
- क) उदात्ते निषादगान्धारावनुदात्त ऋषभधैवतौ ।
स्वरितप्रभवा ह्येते ॥
- ड) हृदये चैकमात्रस्तु अर्धमात्रस्तु मूर्धनि ।
नासिकायां तथार्धं रङ्गस्यैवं द्विमात्रता ॥

प्र.4 सविस्तरम् उत्तरं लिखत । (केवलं 1)

- अ) पाणिनीय शिक्षेनुसार 20 उच्चारण दोष ग्रन्थानुसार सविस्तर लिहा.
किंवा
- ब) पाणिनीय शिक्षेनुसार वर्णसंख्या व वर्गीकरण लिहून सर्व वर्णांचे उच्चार स्थान यथाग्रन्थ लिहा.

प्र.5 पाणिनीय शिक्षेचे भाषाविज्ञान दृष्टिने महत्त्व व योगदान लिहा.

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Sanskrit) (Semester - II) (New/Old) (CBCS) Examination:
March/April-2024
नाटक (MA18202)**

Day & Date: Saturday, 11-05-2024
Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) सर्व प्रश्नांची उत्तरे एकाच उत्तर पत्रिकेत लिहावीत.

**प्र.1 योग्य पर्याय चित्वा वाक्य पुनर्लिखत।
योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.**

16

- 1) विकत्थन म्हणजे ——— होय.
अ) चुकीचे सांगणे
ब) विशेष गोष्ट
क) विकणे
ड) बढाई मारणे
- 2) गजेन्द्राश्च नरेन्द्राश्च प्रायः सीदन्ति ——— ।
अ) भाक्ताः
ब) मत्ताः
क) दुः खिता
ड) सिद्धार्थः
- 3) मुद्राराक्षस नाटके ——— अंकाः वर्तन्ते ।
अ) 4
ब) 7
क) 5
ड) 6
- 4) चंद्रगुप्तः ——— वंशम् पराजित्य विजयम् प्राप्तवान् ।
अ) कैकयन्
ब) वैरोचकन्
क) गुप्तन्
ड) नन्दान्
- 5) आर्य, कः पुनरेषः धारणीगोचरो भूत्वा ——— ग्रहाभियोगाद्रक्षितुमिच्छति ।
अ) शकटदासं
ब) मयूरकं
क) चंदनदासं
ड) चंद्रं
- 6) स्पश म्हणजे ——— होय.
अ) गुप्तहेर
ब) स्पर्श
क) सैन्यातले विशेष पथक
ड) गुप्तता
- 7) पर्वतकाला ——— ने मारले.
अ) तीक्ष्ण
ब) सिद्धार्थक
क) अमात्य
ड) विषकन्या
- 8) ऐश्वर्यादनपेतमीश्वरमयं लोकः ——— सेवते ।
अ) मनसा
ब) अर्थतः
क) सहसा
ड) शौर्येण

- 9) चंद्रगुप्ताची प्रतिहारी ---- आहे.
 अ) तपस्विनी ब) माधविका
 क) मागधी ड) शोणोत्तरा
- 10) विकत्थन म्हणजे ---- होय.
 अ) चुकीचे सांगणे ब) विशिष्ट गोष्ट
 क) विकणे ड) बढाई मारणे
- 11) पर्वतेश्वरस्य पुत्रः ---- अस्ति ।
 अ) भागुरायणः ब) वैरोचकः
 क) मलयकेतुः ड) सिद्धार्थकः
- 12) मुद्राराक्षस नाटके ---- अंकाः वर्तन्ते ।
 अ) 4 ब) 7
 क) 5 ड) 6
- 13) उल्लंघयन् मम समुज्वलत ---- इति कस्य उक्तिः ।
 अ) चाणक्यस्य ब) राक्षसस्य
 क) सूत्रधारस्य ड) अमात्यस्य
- 14) विशाखदत्तस्य कालः ---- शतकं मन्यते ।
 अ) 4 ब) 7
 क) 5 ड) 6
- 15) देवीचंद्रगुप्तनाटकस्य कर्ता ---- अस्ति ।
 अ) भासः ब) विशाखदत्तः
 क) बाणः ड) दंडी
- 16) प्रणमत ----.
 अ) शिवस्य ब) विष्णोः
 क) यमस्य ड) इन्द्रस्य

प्र.2 टिप्पणीं लिखत (केवलं 4)

16

टीपा लिहा. (फक्त 4)

- अ) शोणोत्तरा
 ब) कंचुकी
 क) राक्षसविषयक चाणक्याची मते
 ड) नाखुष अधिकाऱ्यांचा बंदोबस्त
 इ) सिद्धार्थक
 ई) कौमुदी महोत्सव

प्र.3 अधोलिखितेषु द्वयोः स्पष्टीकरणं कुरुत ।

16

कोणतीही दोहोंचे स्पष्टीकरण सिद्ध करा.

- अ) एकमपि नीतिबीजं बहुफलतामेति यस्य तव ।
 ब) प्रारब्धमुत्तमजना न परित्यजन्ति ।
 क) अगृहीते राक्षसे कीमुत्खातं नंदवंशस्य ।

- प्र.4** मुद्राराक्षसनाटके राजनितिं प्रकाशयत । **16**
(मुद्राराक्षस नाटकातील राजनीतीवर प्रकाश टाका.)
किंवा
मुद्राराक्षसनाटके चाणक्यस्य चरित्रचित्रणं कुरुत ।
(मुद्राराक्षस नाटकातील चाणक्य याची व्यक्तिरेखा लिहा.)
- प्र.5** मुद्राराक्षसनाटकस्य कथां लिखत । **16**
(मुद्राराक्षस नाटकाची कथा लिहा.)

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Sanskrit) (Semester - II) (New/Old) (CBCS) Examination:
March/April-2024
व्याकरण (MA18203)**

Day & Date: Tuesday, 14-05-2024
Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 उचित पर्यायं चीत्वा वाक्यं पुनर्लिखत।
योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

16

- 1) पदांत 'स्' चा विसर्ग या सूत्रानें होतो?
अ) विसर्जनीयस्य सः
ब) ससजुषोरुः
क) हशि च
ड) हलि सर्वेषाम्
- 2) कर्माची — विभक्ती?
अ) प्रथमा
ब) तृतीया
क) द्वितीया
ड) षष्ठी
- 3) कर्तुः — आप्तुम् इष्टतमम् कर्म?
अ) क्रियया
ब) तृतीया
क) कर्मणा
ड) कालेन
- 4) — कर्मणि द्वितीया स्यात्?
अ) अनुक्ते
ब) उक्ते
क) द्वाविरुक्ते
ड) अभिहिते
- 5) गां दोग्धि पयः इथे गो शब्द — सूत्राने कर्मसंज्ञक झाला?
अ) कर्तुरीपासिततमम् कर्म
ब) अकथितं च
क) संप्रदाने चतुर्थी
ड) षष्ठी
- 6) रामश्चिनोति इत्यत्र केन सूत्रेण संधिः?
अ) ष्टुना ष्टुः
ब) स्तोः श्चुना श्चुः
क) इको यणचि
ड) वृद्धिरादैच्
- 7) चक्रपाणिः कः बहुव्रीहिः?
अ) समानाधिकरणः
ब) व्यधिकरणः
क) उपमानपूर्वपदः
ड) सम्भावनापूर्वपदः
- 8) उपकृष्णम् इत्यत्र कः समासः?
अ) कर्मधारयः
ब) अव्ययीभावः
क) तत्पुरुषः
ड) बहुव्रीहिः
- 9) प्रातिपदिकार्थं — विभक्तीचे सूत्र आहे.
अ) सप्तमी
ब) द्वितीया
क) पंचमी
ड) प्रथमा

- 10) कर्माची — विभक्ती?
 अ) प्रथमा ब) तृतीया
 क) द्वितीया ड) षष्ठी
- 11) कर्तुः — आप्तुम् इष्टतमम् कर्म?
 अ) क्रियया ब) तृतीया
 क) कर्मणा ड) कालेन
- 12) — कर्मणि द्वितीया स्यात्?
 अ) अनुक्ते ब) उक्ते
 क) द्विरुक्ते ड) अभिहिते
- 13) प्रजाभ्यः स्वस्ति इथे चतुर्थी — सूत्राने?
 अ) स्वतंत्रः कर्ता
 ब) संप्रदाने चतुर्थी
 क) नमः स्वस्तिस्वाहास्वधालं वषट्योगच्च
 ड) षष्ठी
- 14) निर्मक्षिकम् कस्मिन् अर्थे समासः?
 अ) सामीप्य ब) अभावे
 क) अवधारणा ड) मर्यादा
- 15) पाणिपादम् केन सूत्रेण समासः?
 अ) चार्थे द्वंद्वं ब) राजदंतादिषु परम्
 क) अल्पाच् तरम् ड) द्वंद्वश्च प्राणितूर्यसेनांगानाम्
- 16) झलां जश् झशि सूत्राने 'सुध् य उपास्य' इथे — दोन होतात.
 अ) ध ब) ई
 क) ऊ ड) द

प्र.2 टिप्पणीं लिखत। (केऽपि 4)

16

टीपा लिहा. (फक्त 4)

- अ) श्चुत्वम्
 ब) अष्टाध्यायी
 क) कर्मकारकम्
 ड) वृद्धिरादैच्
 इ) अयादिसन्धिः
 ई) तत्पुरुषसमास

प्र.3 अधोलिखितेषु द्वयोः रूपं ससूत्रं साधयत।

16

कोणतीही दोन रूपे सूत्रांसह सिद्ध करा.

- अ) गङ्गौघः
 ब) सच्चित्
 क) रामष्ठीकते
 ड) संस्कृतम्

- प्र.4** अधिकरण कारकाचा यथाग्रन्थ परिचय व चार भेद उदाहरणासह लिहा. **16**
अथवा
तत्पुरुष समासाचा यथाग्रन्थ परिचय लिहून त्याचे कोणतेही दोन प्रकार उदाहरणासह लिहा.
- प्र.5** पाणिनीय—व्याकरणाच्या प्रमुख ग्रन्थ व ग्रन्थकारांचा परिचय लिहा. **16**

- 9) निरुक्तं वेदपुरुषस्य ---- कथ्यते ।
 अ) चक्षुः
 ब) श्रोत्रम्
 क) पादौ
 ड) मुखम्
- 10) निरुक्तस्य उपजीव्यग्रन्थविशेषः ---- अस्ति ।
 अ) महाभाष्यम्
 ब) अष्टाध्यायी
 क) निघण्टुः
 ड) व्याकरणम्
- 11) निरुक्तशब्दः ---- निष्पन्नः ।
 अ) निर्+वच्
 ब) निर्+कथ्
 क) निर्+भाष्
 ड) निर्+ज्ञा
- 12) निघण्टोः आहत्य ---- अध्यायाः सन्ति ।
 अ) 12
 ब) 14
 क) 05
 ड) 15
- 13) निगन्तवः एव सन्तः ---- निघण्टवः उच्यन्ते ।
 अ) निगमनात्
 ब) निःशेषात्
 क) व्याख्यानात्
 ड) कथनात्
- 14) खालीलपैकी एक ---- भावविकार आहे.
 अ) प्रभवति
 ब) अस्ति
 क) दीयते
 ड) पच्यते
- 15) आख्यातं ---- प्रधानं भवति ।
 अ) सत्त्व
 ब) भाव
 क) धातु
 ड) नाम
- 16) नामानि ---- प्रधानानि भवन्ति ।
 अ) भाव
 ब) क्रिया
 क) सत्त्व
 ड) कारक

प्र.2 अधो लिखितेषु लघुटिप्पणं लिखत. (केपि 4)

16

खालीलपैकी लघु टीप लिहा. (कोणत्याही 4)

- अ) निरुक्तपदस्य व्युत्पत्तित्रयम्
 ब) नाम
 क) नैघण्टुककाण्डम्
 ड) उपसर्गः
 इ) वृत्रशब्दस्य निर्वचनम्
 ई) गौ शब्दस्य निर्वचनम्

प्र.3 अधोलिखितेषु द्वयोरुत्तरं लिखत ।

16

खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.

- अ) मन्त्रभेदान् निरूपयत ।
 ब) उपसर्गविषये शाकटायनगार्ग्यमतम्
 क) उपमार्थकनिपाताः
 ड) कर्मोपसङ्ग्रहार्थाः निपाताः

- प्र.4 एकस्योत्तरं लिखत । 16
एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.
निरुक्तस्य वेदार्थनिर्णये महत्त्वं प्रतिपादयत ।
अथवा
निरुक्तस्य भाषाशास्त्रदृष्ट्या महत्त्वं प्रतिपादयत ।
- प्र.5 अधोलिखितप्रश्नस्य विस्तरेण उत्तरत । 16
खालील प्रश्नाचे विस्तृत उत्तर लिहा.
निरुक्तानुसारं दैवतविभागं प्रतिपादयत ।

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**M.A. (Sanskrit) (Semester - III) (New) (CBCS) Examination:
March/April-2024**

भाषाशास्त्रम् (Linguistics) (MA18301)

Day & Date: Friday, 10-05-2024
Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्य पर्याय चित्वा वाक्य पुनर्लिखत।
योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

16

- 1) ——— भाषा विभक्तिप्रधाना नास्ति।
अ) चीनी
क) संस्कृत
ब) इंग्रजी
ड) मराठी
- 2) जपानी भाषायाः कुलम् ——— अस्ति।
अ) भारोपीय
क) सेमेटिक
ब) अनिश्चित
ड) आग्नेय
- 3) विसर्गस्य उच्चारणं ——— अस्ति।
अ) विवृतम्
क) संवृतम्
ब) श्वासः
ड) महाप्राणः
- 4) भाषाशब्दः संस्कृतव्याकरणानुसारं ——— इत्यस्मिन्नर्थे प्रयुज्यते।
अ) अव्यक्तवाक्
क) दैवीवाक्
ब) व्यक्तवाक्
ड) निर्वचनं
- 5) अयोगात्मक भाषा अस्ति ———।
अ) तिब्बती
क) अवेस्ता
ब) अरबी
ड) ग्रीक
- 6) वैज्ञानिक-सांस्कृतिकदृष्ट्या सर्वत्रमुखभाषापरिवारः ——— अस्ति।
अ) चीनीपरिवारः
क) अमरीकीपरिवारः
ब) भारोपीयपरिवारः
ड) द्राविडपरिवारः
- 7) तालव्यवर्णः ——— अस्ति।
अ) च्
क) स्
ब) ष्
ड) ह्
- 8) रूसो भाषावैज्ञानिकमातानुसारेण भाषायाः उत्पत्तिः ——— सिध्दांतानुसारं जाता।
अ) पदार्थविज्ञानम्
क) निरुक्तम्
ब) काव्यप्रकाशः
ड) ध्वन्यालोकः

- प्र.3 द्वयोः प्रश्नयोः समाधानं कुरुत । 16
कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.
अ) आकृतिमूलकं वर्गीकरणं निरूपयत ।
ब) वाक्यस्य भेदानां परिचयं कारयत ।
क) ध्वनिपरिवर्तनस्य कारणानि निरूपयत ।
ड) योगात्मकभाषापरिचयं कारयत ।
- प्र.4 कस्यचिद् एकस्य समाधानं देयम् । 16
भारोपीय भाषा परिवाराचे सविस्तर वर्णन करा.
किंवा
भाषाविज्ञानाची अंगे सविस्तर स्पष्ट करा.
- प्र.5 भाषाविज्ञानाचे प्रकार सविस्तर स्पष्ट करा. 16

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**M.A. (Sanskrit) (Semester - III) (New) (CBCS) Examination:
March/April-2024**

काव्यशास्त्रम् ध्वन्यालोकः प्रथम उद्योतः, काव्यप्रकाशस्थ केचन अलंकाराः (MA18302)

Day & Date: Monday, 13-05-2024

Max. Marks: 80

Time: 11:00 AM To 02:00 PM

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दतात.

प्र.1 योग्यं पर्यायं चिनुत।
योग्य पर्याय निवडा।

16

- 1) ध्वन्यालोकस्य मंगलाचरणे ---- स्तूयते।
अ) शिवः ब) विष्णुः
क) सरस्वतिः ड) ब्रह्मा
- 2) ध्वन्यालोकस्य मंगलाचरणे कति ध्वनिनां प्रयोगः भवति?
अ) 03 ब) 04
क) 02 ड) 08
- 3) काव्यप्रकाशानुसारं ---- उपदेशाः भवन्ति।
अ) 05 ब) 02
क) 03 ड) 06
- 4) आचार्य-मम्मटेन काव्यप्रयोजने ---- ग्रहणं न कृतम्।
अ) यशसे ब) अर्थकृते
क) सुखाय ड) व्यवहारविदे
- 5) 'सन्तं येऽङ्गद्वारेण जातुचित्' इत्यत्र 'जातुचित्' शब्दस्य ---- अर्थः भवति।
अ) अधुना ब) कुत्रचित्
क) कदाचित् ड) जातिः
- 6) 'वक्रोक्ति' इत्यत्र 'वक्र' शब्दस्य ---- अर्थः भवति।
अ) यशः ब) बलम्
क) संशयः ड) तिर्यक्
- 7) काव्यप्रकाशस्य द्वितीय-उल्लासस्य ---- नाम विद्यते।
अ) काव्यप्रयोजननिर्णयः ब) शब्दार्थस्वरूपनिर्णयः
क) गुणनिर्णयः ड) अलंकारनिर्णयः
- 8) 'गंगायां घोषः' इति ---- शब्दशक्तेः उदाहरणं अस्ति।
अ) उपादानलक्षणा ब) लक्षण-लक्षणा
क) व्यंजना ड) अभिधा

- 9) मम्मटानुसारं वक्रोक्तेः कति भेदाः सन्ति?
 अ) 03 ब) 05
 क) 10 ड) 02
- 10) अधोलिखितेषु एकः वक्रोक्तेः भेदः अस्ति?
 अ) पूर्णा ब) लुप्ता
 क) श्लेष ड) संसर्गः
- 11) 'नारीणामनुकूलमाचरसि' हे उदाहरण ——— अलंकाराचे आहे.
 अ) यमक ब) अनुप्रास
 क) उपमा ड) वक्रोक्ति
- 12) मम्मटानुसार 'वर्णसाम्यम्' ——— ।
 अ) यमक ब) अनुप्रास
 क) उपमा ड) वक्रोक्ति
- 13) अधोलिखितेषु एकः अनुप्रासस्य भेदः अस्ति ।
 अ) काकु ब) अविवक्षित
 क) वृत्ति ड) विवक्षित
- 14) 'नास्ति एव ध्वनिः' इति ——— उक्तवन्तः
 अ) केचित् ब) अन्ये
 क) भाक्त ड) आनन्दवर्द्धनः
- 15) 'वाच्यप्रतियमानं' इति ——— भेदौ स्तः ।
 अ) ध्वनेः ब) अलंकारस्य
 क) गुणस्य ड) रीतेः
- 16) प्रतीयमानं पुनरन्यदेव वस्त्वस्ति वाणीषु ——— ।
 अ) विदुषां अ) नाटककाराणाम्
 क) महाकवीनाम् क) आचार्याणाम्

प्र.2 अधोलिखितेषु चतस्रः टिप्पण्यः लिखत?

16

- अ) अभाववादीः ।
 ब) भाक्तवादीः ।
 क) अविवक्षितवाच्यः ।
 ड) प्रतीयमानम् ।
 इ) अनुप्रासः ।
 ई) गुणाः ।

प्र.3 अधोलिखितेषु द्वयोः प्रश्नयोः संक्षिप्तं उत्तरं लिखत?

16

- अ) अहो केनेदृशी बुद्धिर्दारुणा तव निर्मिता । त्रिगुणा श्रूयते बुद्धिर्न तु दारुमयी क्वचित् ।
 ब) एकस्याप्ससकृत्परः ।
 क) शब्दार्थशासनज्ञानमात्रेणैव न वेद्यते । वेद्यते स तु काव्यार्थतत्त्वज्ञैरेव केवलम् ।
 ड) भ्रम धार्मिक विम्रब्धः स शुनकोऽद्य मारितस्तेन । गोदानदीकच्छकुंजवासिना दृप्तसिंहेन ।

प्र.4 अधोनिर्दिष्टयोः एकस्य सविस्तरं उत्तरं लिखत? **16**
ध्वनेः सविस्तरं स्वरूपं लिखत?

किंवा

अलंकारस्य लक्षणं लिखित्वा, अर्थान्तरन्यास—अलंकारं स्पष्टं कुरुत?

प्र.5 आनन्दवर्द्धनस्य परिचयं लिखित्वा ध्वन्यालोकस्य महत्त्वं च स्पष्टं कुरुत। **16**

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Sanskrit) (Semester - III) (New) (CBCS) Examination:
March/April-2024**

अनुसन्धानप्रतिविधि: (MA18303/MA18312)

Day & Date: Wednesday, 15-05-2024
Time: 11:00 AM To 02:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना :** 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) सर्व प्रश्नांची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.

प्र.1 योग्य पर्याय चित्वा वाक्य पुनर्लिखत।

16

योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

1) शोधशीर्षकस्य — गुणः अस्ति।

- अ) सहजतया अर्थावबोधः ब) शोधकार्यानुमानं
क) निःसंदिग्धता ड) पूर्वोक्तं सर्वं

2) साम्यवैषम्याधारिताः शोधाः — शोधप्रकारे गण्यन्ते।

- अ) समालोचनात्मक ब) समीक्षात्मक
क) संपादनात्मक ड) तुलनात्मक

3) शोधविषयः कथं निर्धारणीयः?

- अ) वृत्तपत्रे पठित्वा ब) गूगलसहाय्येन
क) स्वविशेषाध्ययनानुरोधेन ड) स्वमनसा

4) सामान्यतया शोधप्रबन्धः — कृत क्रियते।

- अ) M.A/M.Phil. ब) PhD
क) DLit ड) Seminar

5) अधोनिर्दिष्टेषु — द्वितीयकशोधस्रोतः वर्तते।

- अ) पत्रपत्रिकाः ब) मूलग्रन्थस्य टीकाः
क) शोधप्रबन्धाः ड) पूर्वोक्तं सर्वं

6) काव्यप्रयोजनं, स्वरूपं, भेदः, काव्यात्मतत्त्वं चेत्यादीनां यत्र अध्ययनं क्रियते तत्र — शोधप्रतिधिः वर्तते।

- अ) वर्णनात्मिका ब) क्षेत्रीयाध्ययनपद्धतिः
क) साक्षात्काररूपा ड) तुलनात्मिका

7) — शोधकर्तुः योग्यता वर्तते।

- अ) जिज्ञासा ब) ग्रन्थपठनशीलता
क) भाषादक्षता ड) पूर्वोक्तं सर्वं

8) सामान्यतया बृहत् शोधप्रबन्धः — कृते क्रियेते।

- अ) M.A/M.Phil. ब) PhD
क) DLit ड) Seminar

- 9) काव्यशास्त्रीयदृष्ट्या अध्ययने ——— अध्ययनं न भवति ।
 अ) अलंकारणां ब) रसस्य
 क) रीतेः ड) भाषेतिहासस्य
- 10) शोधशीर्षकं कथं भवेत्?
 अ) सूत्ररूपं सारगर्भितं च ब) दीर्घं विस्तृतं च
 क) एकपदात्मकं ड) पूर्वोक्तं सर्व
- 11) स्वशोधविषयसम्बन्धिनं पूर्वकृतं शोधकार्यं कुत्र अवलोकनीयम्?
 अ) शोधपत्रिकासु
 ब) शोधगंगायां
 क) Association of Indian Universities
 ड) पूर्वोक्तं सर्व
- 12) ——— एव शोधकार्योत्तरं सिद्धान्तरूपेण सम्भाव्यते ।
 अ) शोधशीर्षकं ब) शोधपद्धतिः
 क) परिकल्पना ड) पूर्वोक्तं सर्व
- 13) शोधकर्तुः योग्यता वर्तते ।
 अ) शोधकार्याभिरुचिः ब) वैज्ञानिकदृष्टिः
 क) लेखननैपुण्यं ड) पूर्वोक्तं सर्व
- 14) समस्यायाः मूलं ज्ञात्वा तस्याः समाधानं ——— शोधप्रकारे गण्यन्ते ।
 अ) व्यावहारिक ब) काव्यशास्त्रीय
 क) व्याख्यात्मक ड) ऐतिहासिक
- 15) शोधशीर्षकं कथं न भवेत्?
 अ) भ्रामकं ब) सन्दिग्धं
 क) सापेक्षं ड) पूर्वोक्तं सर्व
- 16) 'राजतरंगिण्याः ऐतिहासिकम् अनुशीलनम्' इत्यस्मिन् शोधशीर्षके ——— दोषः अस्ति ।
 अ) भ्रामकत्वं ब) सन्दिग्धत्वं
 क) सापेक्षत्वं ड) पूर्वोक्तं सर्व

प्र.2 टिप्पणीं लिखत । (केवलं 4)

टीपा लिहा. (फक्त चार)

- अ) शोधकर्तुः दोषाः
 ब) शोधस्य उपयोगिता
 क) ग्रन्थाधारितः शोधः
 ड) समस्यामूलकम् अनुसन्धानम्
 इ) क्षेत्रीयम् अनुसन्धानम्
 ई) पञ्जिका

16

- प्र.3 द्वयोः प्रश्नयोः समाधानं कुरुत ।** **16**
कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा.
- अ) शोधविषयस्य परिकल्पना कथं भवेत्? सोदाहरणं प्रतिपादयत । (शोधविषयाची परिकल्पना कशी असावी? सोदाहरण सांगा.)
- ब) शोधविषयस्य प्रस्तावनायां के के अंशाः भवेयुः? (शोधविषयाच्या प्रस्तावनेत कोणकोणते अंश असावेत?)
- क) शोधविषयस्य विषयप्रतिपादनं कथं कर्तव्यम्? (शोधविषयाचे विषयप्रतिपादन कसे करावे?)
- ड) शोधविषयस्य प्रविधयः काः? सोदाहरणं प्रतिपादयत । (शोधविषयाच्या प्रविधि/प्रणली कोणत्या? सोदाहरण सांगा.)
- प्र.4 कश्चन एकः प्रश्नः समाधेयः । कोणत्याही एका प्रश्नाचे उत्तर लिहा.** **16**
- अ) शोधविषयस्य सामग्रीसंकलनस्य स्रोतांसि कानि? सोदाहरणं प्रतिपादयत । (शोधविषयाचे सामग्रीसंकलन कसे करावे? सोदाहरण सांगा.)
- ब) शोधविषयस्य प्रारूपं कथं भवेत्? सोदाहरणं प्रतिपादयत । (शोधविषयाचे प्रारूप कसे असावे? सोदाहरण सांगा.)
- प्र.5 विस्तरेण उत्तरत ।** **16**
संस्कृत-अनुसन्धानस्य इतिहासं लिखत । (संस्कृत-अनुसन्धानस्य इतिहास लिहा.)

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Sanskrit) (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination:
March/April-2024**

अनुवाद: संभाषणकौशल्यम् च (MA18401)

Day & Date: Thursday, 09-05-2024
Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 योग्यं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत।
योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

16

- 1) छात्राः — नमेयुः?
अ) गुरवे
क) गुरुम्
ब) गुरोः
ड) गुरौ
- 2) — अनतरेण नैव सुखम्?
अ) ज्ञानं
क) ज्ञानाय
ब) ज्ञानस्य
ड) ज्ञानतः
- 3) — अभितः नद्यौ वहतः?
अ) प्रयागं
क) प्रयागाय
ब) प्रयागस्य
ड) प्रयागेण
- 4) सेवकः — भारं वहति?
अ) स्कन्धस्य
क) स्कन्धात्
ब) स्कन्धेन
ड) स्कन्धाय
- 5) — सह याति कौमुदी?
अ) शशिना
क) शशिः
ब) शशिनि
ड) शशिं
- 6) उपदेशो हि मूर्खाणां — न शान्तये?
अ) प्रकोपस्य
क) प्रकोपः
ब) प्रकोपाय
ड) प्रकोपेन
- 7) — कस्य भयं न भवति?
अ) असज्जनैः
क) असज्जनेन
ब) राअसज्जनाय
ड) असज्जनात्
- 8) कृष्णो भक्तान् रक्षति इति — प्रयोगः?
अ) सकर्मककर्तरि
क) भावे
ब) अकर्मककर्तरि
ड) द्विकर्मककर्तरि

- 9) उपेन्द्रः इत्यत्र कः संधिः?
 अ) यण ब) गुण
 क) अय् ड) विसर्ग
- 10) गंगौघः ——— कः संधिः?
 अ) हल् ब) जश्त्व
 क) चर्त्वं ड) वृद्धि
- 11) 'ज्ञाता' इति ——— शब्दः?
 अ) तद्धित ब) कृदन्त
 क) समास ड) आख्यात
- 12) दैत्यः इति ——— पदम्?
 अ) कृदन्त ब) तद्धित
 क) समास ड) आख्यात
- 13) वृष्टिः अभविष्यत् चेत् दुर्भिक्षं न
 अ) अभविष्यत् ब) बभूव
 क) अभवत् ड) भविष्यति
- 14) गोपः गां पयः ———?
 अ) दोग्धि ब) निष्कासयति
 क) हरति ड) पिबति
- 15) ——— प्रति दयां कुरु?
 अ) दीनाय ब) दीनः
 क) दीनस्य ड) दीनम्
- 16) अधितिष्ठति इति पदयोगे आसनपदस्य ——— विभक्तिः कर्तव्या?
 अ) द्वितीया ब) तृतीया
 क) प्रथमा ड) सप्तमी

प्र.2 लघु टिप्पणीं लिखत। (केवलं 4)

लघु टीप लिहा. (फक्त 4)

- अ) छायानुवादः
 ब) शब्दानुवादः
 क) भवानुवादः
 ड) संस्कृत साहित्ये अनुवादः
 इ) उपपदविभक्तिः
 ई) वाच्यपरिवर्तनम्

प्र.3 अधोलिखित-परिच्छेदं संस्कृते अनुवदत । (केवलं 2)
खालील उताऱ्याचे संस्कृत अनुवाद करा. (केवल 2)

अ) भीती, अंधश्रद्धा हे शब्द त्याच्या गावीच नव्हते. कंटाळा आला की, नम्ब्रेंद्र एका मित्राच्या घरी जायचा. त्याच्या अंगणात चाफ्याचे झाड होते. फांदीला लोंबकळून डोके खाली करून लटकण्याचा खेळ त्याला आवडायचा. एक दिवस तो तशाच पद्धतीने लटकत होता. घरातल्या आजोबांनी त्याचा आवाज ओळखला. हा मुलगा पडेल, या काळजीने आजोबांनी त्याला बोलावलं आणि 'झाडावर चढून असे खेळ खेळू नकोस' असं सांगितलं. त्या मुलाने याचे कारण विचारलं. तेव्हा आजोबा म्हणाले, "झाडावर ब्रह्मराक्षस राहतो. जे झाडावर चढतात त्यांची मान तोडून टाकतो." त्या मुलानं हे ऐकून घेतलं. आजोबांना बरे वाटलं. परंतु आजोबांची पाठ वळताच तो पुन्हा झाडावर चढला. बाकीच्या मुलांनी त्याला विचारलं, "आजोबांनी सांगितलेलं विसरलास का?" तो म्हणाला, "कुणी काही सांगितले म्हणून कधीही त्यावर विश्वास ठेवू नका. आजोबांनी सांगितलेले खरं असतं तर माझी मान यापूर्वीच ब्रह्मराक्षसाने मोडून टाकली नसती का?"

ब) राहुलने मात्र मान हलविली, "नाही रे आई म्हणते, त्यात कॅफिन असते, आणि ते शरीराला चांगले नाही. त्या पेक्षा लिंबूपाणी घेत जा, फ्रेश वाटेल. शक्ती मिळावी म्हणून आई बरेच वेळा जूस देते." राहुलचं बोलणं आईच्या कानावर पडलं होतंच. हातातला लिंबू सरबताच्या ग्लासेसचा ट्रे मुलांसमोर धरताना, आई कौतुकाने राहुलकडे बघत होती. "आणि बरं का केतन, त्या ड्रिंकने जी एनर्जी येते ना ती अगदी तात्पुरती असते. त्यापेक्षा पाणी भरपूर प्यावे. तुम्ही ना टीव्हीवर काय काय बघता, आणि मग तसं करायला जाता. बिस्कटे खाऊन कोणी उंच होत नाही आणि बूस्ट पिऊन शक्ती येत नाही." अंकितच्या आईचे हे बोलणे म्हणजे मुलांना कितीतरी जाहिरातींची आठवण करून देणारे होते जणूकाही. कोल्ड्रिंक, बिस्कटे, चॉकलेट्स, मोटारी, सहली, छोटी भूक ... यादी तर लांबलचक होती. इतकंच काय आपल्या आजीच्या गुडघ्यांचे ऑपरेशन त्या अमुक जाहिरातीतल्या प्रसिद्ध हॉस्पिटलमध्ये करायचं आहे, अस आर्याने किती ऐटीत सांगितलं. ते ऐकून मात्र राहुल दादा म्हणाला, "अगं आर्या, ऑपरेशनसाठी डॉक्टर हुशार असणं जास्ती महत्त्वाचं नाही का ? आणि जी जाहिरात करतात तीच उत्तम असं काही नसतं, बरं का?"

क) सूर्यकिरण सोनेरी हे, कौमुदी ही हसते आहे
खुलली संध्या प्रेमाने, आनंदे गाते गाणे
मेघ रंगले, चित्त दंगले, गान स्फुरले
इकडे, तिकडे, चोहिकडे
नीलनभी नक्षत्र कसे, डोकावुनि हे पाहतसे
कुणास बघते? मोदाला; मोद भेटला का त्याला?
तयामधे तो, सदैव वसतो, सुखे विहरतो
इकडे, तिकडे, चोहिकडे

ड) श्रावण मासी हर्ष मानसी हिरवळ दाटे चोहीकडे
क्षणात येते सरसर शिरवे क्षणात फिरुनी ऊन पडे
वरती बघता इंद्रधनुचा गोफ दुहेरी विणलासे
मंगल तोरण काय बांधले नभोमंडपी कुणी भासे

- प्र.4** वृक्षस्य मनुष्येण सह संवादं संस्कृते लिखत । **16**
(वृक्षाचा मनुष्याबरोबर संस्कृतमध्ये संवाद लिहा.)
किंवा
मकरसंक्रान्ति—उत्सवस्य वर्णनं संस्कृते संवादरूपेण लिखत ।
(मकरसंक्रान्ति उत्सवाचे वर्णन संस्कृतमध्ये संवाद रूपात लिहा.)
- प्र.5** विस्तरेण उत्तरत । **16**
तद्धितं कृदन्तं च सोदाहरणं प्रतिपाद्य अनुवादे तयोः उपयोगं सोदाहरणं लिखत ।
(तद्धित आणि कृदन्त सोदाहरण सांगून अनुवादात त्यांचा उपयोग उदाहरणासह लिहा.)

- प्र.3 सोदाहरणं ससन्दर्भं स्पष्टीकुरुत (4 तः 2) 16
 सोदाहरण सन्दर्भासह स्पष्टीकरण करा. (4 पैकी 2)
 अ) ऊर्ध्वमूलं कालतः सूक्ष्मत्वात् कारणत्वात् नित्यत्वात् महत्त्वाच्च ऊर्ध्वम् उच्यते ।
 ब) अथ चित्तं समाधातुं न शक्नोषि मयि स्थिरम् ।
 अभ्यासयोगेन ततो मामिच्छाप्तुं धनञ्जय ॥
 क) श्रेयो हि ज्ञानमभ्यासाज्ज्ञानाद्ध्यानं विशिष्यते ।
 ध्यानात्कर्मफलत्यागस्त्यागाच्छान्तिरनन्तरम् ॥
 ड) न रूपमस्येह तथोपलभ्यते नान्तो न चादिर्न च संप्रतिष्ठा ।
 अद्वैतमेतन्नं सुविरूढमूलमसङ्गशस्त्रेण दृढेन छित्त्वा ॥
- प्र.4 श्रीमद्भगवद्गीतेतील बाराव्या अध्यायातील 'योगवित्तम' विषयक अर्जुनाच्या प्रश्नाचे 16
 विश्लेषण शांकरभाष्यानुसार करा आणि त्यावरील श्रीकृष्णाचे उत्तरही स्पष्ट करा.
 अथवा
 शांकरभाष्यानुसार भक्तियोग स्पष्ट करा.
- प्र.5 अद्वैत, विशिष्टाद्वैत, शुद्धाद्वैत, द्वैताद्वैत व द्वैत या मतांची माहिती द्या. 16

Seat No.	
----------	--

**M.A. (Sanskrit) (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination:
March/April-2024**

योगदर्शन-चतुर्थपाद (MA18407)

Day & Date: Thursday, 16-05-2024
Time: 03:00 PM To 06:00 PM

Max. Marks: 80

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) सर्व प्रश्नांची उत्तरे एकाच उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.

प्र.1 योग्यं पर्यायं चित्वा वाक्यं पुनर्लिखत।
योग्य पर्याय निवडून वाक्य पुन्हा लिहा.

16

- 1) आकाशगमनादिलाभः ——— भवति।
अ) प्रज्ञया
क) जन्मना
ब) मन्त्रैः
ड) मणिना
- 2) संकल्पसिद्धिः ——— भवति।
अ) समाधिना
क) जन्मना
ब) मन्त्रैः
ड) तपसा
- 3) कैवल्ये द्रष्टुः ——— अवस्थानम्?
अ) परकाये
क) मोक्षे
ब) स्वकाये
ड) स्वरूपे
- 4) अस्मिता इत्युक्ते ———।
अ) चित्तम्
क) मनः
ब) अहंकारः
ड) वृत्तिः
- 5) तत्त्ववैशारद्याः योगसूत्रटिकायाः ——— रचयिता?
अ) पतञ्जलिमहर्षिः
क) वाचस्पतिमिश्राः
ब) व्यासमुनिः
ड) विज्ञानभिक्षुः
- 6) धर्मः ——— अधर्मस्य नाशे कारणम्।
अ) प्रवृत्तिमात्रेण
क) त्रिविधा
ब) निवृत्तिमात्रेण
ड) संकल्पमात्रेण
- 7) योगसूत्रानुसारम् मनसः कारणम् ——— अस्ति।
अ) धर्मः
क) चित्तम्
ब) प्रज्ञा
ड) अस्मिता
- 8) रसायनादिभिः अथवा औषधिभिः सिद्धिः ——— भवनेषु भवति?
अ) देवानां
क) मनुष्याणां
ब) असुराणां
ड) यक्षानां

- प्र.4** पातञ्जलयोगदर्शनस्य कैवल्यपादविषयं प्रतिपादयत । **16**
अथवा
पातञ्जलयोगदर्शनस्य प्रतिज्ञासूत्रस्य अन्तिमसूत्रस्य च एकवाक्यतां प्रतिपादयत ।
- प्र.5** कैवल्यपादानुसारं कर्मविपाकं विस्तरेण स्पष्टयत । **16**
(कैवल्यपादानुसारं कर्मविपाकं विस्ताराने स्पष्टं करा.)

- 9) अयं निजः परो वेति गणना?
 अ) लघुधनवताम् ब) लघु-चेतसाम्
 क) लघुगृहीयाणाम् ड) लघु-बुद्धीनाम्
- 10) राज-द्वारे श्मशाने च यस् तिष्ठति?
 अ) स साधुः ब) स पतिः
 क) स धूर्तः ड) स बांधवः
- 11) सर्व-नाशे समुत्पन्ने अर्धं त्यजति ----?
 अ) तद्धित ब) कृदन्त
 क) पंडितः ड) पीडितः
- 12) मत्स्य-मण्डूककथायां ---- नामकौ मत्स्यौ भवतः?
 अ) कुबुद्धि-सुबुद्धि ब) ज्येष्ठ-कनिष्ठबुद्धिः
 क) व्यास-समासबुद्धिः ड) शत-सहस्रबुद्धिः
- 13) रजकगृहे ---- नामकः रासभः आसीत्
 अ) उद्धतः ब) उद्भटः
 क) उद्गात्रः ड) उद्वृषभः
- 14) रासभस्य प्रहारजनितव्यथा ---- कायलपर्यन्तमेव भवति.?
 अ) एकदिन ब) मुहूर्त
 क) घटिका ड) एकमास
- 15) कौलिकः ---- निर्माणकार्यं करोति?
 अ) घट ब) पट
 क) मठ ड) चट
- 16) जीर्यतश् चक्षुषी श्रोत्रे तृष्णैका?
 अ) सुरुणायते अ) तरुणायते
 क) वारुणायते ड) करुणायते

प्र.2 लघु टिप्पणिं लिखत। (केवलं 4)

लघु टीप लिहा. (फक्त 4)

- अ) "अतिलोभो न कर्तव्यः" ।
 ब) "अपि शास्त्रेषु कुशला लोकाचारविवर्जिता" ।
 क) "उदार-चरितानां तु वसुधैव कुटुंबकम्" ।
 ड) "अरक्षितं तिष्ठति दैव-रक्षितं सुरक्षितं दैव-हतं विनश्यति" ।
 इ) "इच्छति शती सहस्रं सहस्री लक्षम् ईहते" ।
 ई) "असंहता विनश्यन्ति भारुंडा इव पक्षिणः" ।

16

- प्र.3 अधोलिखितेषु द्वयोरुत्तरं लिखत। (केवलं 2) 16
 खालीलपैकी दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (केवल 2)
 अ) लोभाविष्टचक्रधरकथायाः सारः बोधश्च।
 ब) मन्थरकौलिक—कथायाः सारः बोधश्च।
 क) सोमशर्मपितृकथायाः सारः बोधश्च।
 ड) ब्राह्मणीनकुलकथायाः सारः बोधश्च।
- प्र.4 द्वयोरेकस्य उत्तरं लिखत। 16
 खालीलपैकी एकाचे उत्तर लिहा.
 अपरीक्षितकारक—तन्त्रस्य नैतिक मूल्यानि विशदयत (अपरीक्षितकारक तन्त्रातील नैतिक मूल्ये)?
 किंवा
 अपरीक्षितकारक—तन्त्रस्य शैक्षणिक—मूल्यानि विशदयत (अपरीक्षितकारक तन्त्रातील शैक्षणिक मूल्ये)?
- प्र.5 अधोलिखितस्य विस्तरेण उत्तरत। 16
 पञ्चतन्त्रस्य संस्कृतसाहित्ये स्थानं नीतिशिक्षायाम् उपयोगश्च प्रतिपाद्यताम् (पंचतंत्राचे संस्कृतसाहित्यात स्थान व नीति शिक्षणातले योगदान सांगा.)